Embleme onomastice

Într-un studiu de referință privind expresivitatea numelor în comediile lui I. L. Caragiale, G. Ibrăileanu (1998: 179) observa că, din cauza deprinderii omenești de a asocia o persoană cu un nume, „*numele **se sudează** cu imaginea fizică și morală a purtătorului, devine o însușire a lui, oricare ar fi acel nume*", în timp ce, în creația artistică, numele ia ființă dimpreună cu personajul: „*ființa creată (...) nu poate creşte în concepția artistului fără un nume – numele nu va fi oricare, ci unul care **să semene** deodată cu personajul*". Identificarea purtătorului printr-un nume este rezultatul acțiunii mai multor factori extralingvistici, cei mai importanți fiind tradiția denominativă și modele onomastice, fără a pierde din vedere ansamblul de credințe, valori și influențe care favorizează, la un moment dat, răspândirea și prestigiul socio-cultural al unui nume.

Numele de persoane au caracter *istoric*. Numele de familie *se moștenește* (are caracter *genealogic*), numele mic *se dobândește*. Excepțiile reprezentate de schimbările de nume, mai cu seamă ansamblul de prefaceri denominative care evidențiază impactul tabuurilor, sunt relevante pentru a arăta că schimbarea de nume, fie ca urmare a unor acte magice (rebotezarea, vânzarea copilului[1]) sau ritualice (așa-numitul „botez călugăresc"), fie ca urmare a voinței purtătorului (schimbarea unui nume „urât"), nu se produc oricând, oriunde și oricum, ci într-un cadru socio-cultural relativ stabil, ale cărui

[1] Vezi Ungureanu 1987/IV: 259-70.

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

coordonate diferă de la o cultură la alta. Totodată, trebuie arătat că numele de persoană, oricare ar fi sursele numirii[2], reflectă posibilitățile și constrângerile pe care limbile istorice le pun la dispoziția vorbitorilor, orientând astfel dinamica microsistemelor antroponimice (Tomescu 1998, Anderson 2007). Numele „*se sudează*" cu imaginea purtătorului, fiind o marcă de recunoaștere. Prin nume, purtătorul este identificat, recunoscut de ceilalți și se deosebește de alții care, eventual, poartă nume asemănătoare. În societatea tradițională, numele purtat de o anumită persoană este o marcă a identității individului și a relațiilor în care acesta intră și pe care, mai apoi, le dezvoltă, tipul de relație fiind codificat în interiorul unui sistem antroponimic a cărui evoluție reflectă existența unor multiple straturi de nume și de valori ale numirii (Pietreanu 1982, Piroska 1981, Tomescu 1998). În calitate de marcă, numele îndeplinește două categorii de funcții, interne și externe. Identificarea, recunoașterea și deosebirea trebuie considerate funcții inerente[3] numelui de persoană și întrebuințării sale. Acestor funcții inerente, interne, le corespund și funcții externe ale numirii (Anderson 2007: 101): afective, sociale, culturale, pragmatice. Acțiunea acestor funcții externe generează, în variate contexte de comunicare, opoziții de ordin pragmatic și stilistic.

Spre deosebire de caracterul de *marcă esențială* și, prin acesta, de

---

[2] Într-o analiză privind sursele numirii, Anderson 2007 arată că lista claselor denominative este relativ deschisă, cel mai frecvente discutate în literatura de specialitate fiind: 1. Divinitatea (divinități); 2. Natura (cu subclasele: a. plante, b. animale, c. minerale, d. altele); 3. Timpul și împrejurările nașterii; 4. Epoca și relația de înrudire cu alții; 5. Cadrul geografic și relațiile etnice; 6. Vestimentația și podoabele; 7. Înfățișarea fizică; 8. Personalitatea și inteligența umană (cu subclasele: a. atribute generale, b. inteligența, c. caracterul, temperamentul); 9. Condițiile de viață umană (cu subclasele: a. mod de viață și de hrănire, b. fericirea și norocul, c. avuția, d. bucuria și dragostea, e. activitățile umane, mai cu seamă cele religioase, administrative și de cunoaștere); 10. Alte realii; 11. Titluri onorifice.

[3] „*Individualizarea* este o *funcție a numelui propriu*, în raport cu obiectul, tot așa cum *generalizarea* este funcția *numelui comun*". (Florea 1981: 48).

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

cel de *marcă socială* a numelui de persoană, numele unui personaj literar este, în același timp, și marcă de identitate și marcă de caracterizare[4]. Ființa ficțională se naște „*odată cu numele care convine naturii sale fizice și morale*" (Ibrăileanu 1998: 179). Numele este consubstanțial personajului[5], fiind de nedespărțit de purtătorul imaginat de creatorul literar. În consecință, numele nu poate fi oricare, pentru că identitatea personajului „*își află originea înainte de toate în nume*" (Irimia 1999: 205). Înțelegem, prin asumarea unei asemenea interpretări, că numele personajelor literare sunt realizări *prototipice*, ceea ce înseamnă că ele sunt conceptualizări matriceale ale ființelor create de un scriitor. Numele făpturilor ficționale au caracter emblematic, ceea ce face ca exemplaritatea[6] personajelor să fie modelată de (și prin) nume.

Considerat din perspectivă istorică, fenomenul deformării numelor de persoană este, fără îndoială, de origine populară, aspect susținut de diverse cercetări onomastice și pare să aibă la origine credințe străvechi privind forța magică a cuvântului și tabuurile legate de aceasta (Dumistrăcel 1995, Istrate 1982, Ungureanu 1981, Ungureanu 1987). Numele de persoane formate cu afixe precum și formele hipocoristice sunt frecvent întâlnite în antroponimia românească medievală (Gonța 1995, Tomescu 2001), existând indicii că astfel de realități lingvistice sunt mult mai vechi (Drăganu 1933). Așadar, deformarea antroponimică se cuvine interpretată ca rezultat al unei tradiții denominative îndelungate dar și ca urmare a obiceiului

[4] Pentru definirea și descrierea celor două categorii de mărci, a se vedea Irimia 1999.

[5] „*Substantivul propriu-nume de personaj literar încetează a mai fi un simplu termen* ***denotativ*** *(ca în limba neartistică); el devine un semn* ***descriptiv*** *(...) și* ***semnificativ***." (Irimia 1999: 205).

[6] Funcția emblematică a numelor de personaje literare este evidențiată și prin faptul că „*personajul literar se poate constitui în prototip pentru lumea realului*" (Irimia 1999: 205).

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

popular de a forma porecle de la nume de persoane[7], funcțiile ludică, umoristică și satirică fiind caracteristice acestei deprinderi statornice de a „motiva" emblema onomastică atribuită unui individ oarecare.

Dacă în cultura populară obiceiul de a atribui cuiva o etichetă onomastică prin care se surprind anumite particularități fizice sau morale datează de foarte multă vreme, în scris practica de a prelucra numele cuiva pentru a pune în evidență o atitudine critică și pentru a dezvolta un efect expresiv este de dată mult mai recentă, dovezi mai consistente înregistrându-se în veacul al XIX-lea, perioadă ce corespunde, în linii generale, cu modernizarea tiparului și cu dezvoltarea presei românești. Acesta este veacul în care apar comediile lui Alecsandri și Caragiale, scrieri în care personajele primesc nume pe potriva firii lor - un procedeu la modă în epocă, acesta este veacul în care parodia, satira și pamfletul devin elemente constitutive ale scrisului gazetăresc, aceasta este veacul în care numele de persoană devine simbol al unei ideologii.

Spiritul de frondă al scriitorilor pașoptiști descoperă în procedeul deformării numelui una din matricele expresive ale genului satiric. Printre fondatori trebuie să îl includem pe Ion Heliade Rădulescu, autor proteic, creator de limbă și de stil, în scrierile căruia întâlnim o onomastică sugestivă: *Sarsailă*, *Sgândărilă*[8], *Musiu Rapace*, *Musiu Bimbirică*, *Arhon Arpagon*, *Jupuiescul*[9] și o retorică de carieră: amplificarea corozivă, bazată pe acidul invectivei (Sorohan 1982). Aceste două aspecte esențiale ne îndeamnă să-l considerăm pe creatorul *Domnului Sarsailă autorul* unul dintre reprezentanții discursului public vitriolant. La Eliade, notează V. Haneș (Eliade-Rădulescu 1916: XXVII), violența excesivă de idei și de exprimare are ca oglindă lingvistică „*cel*

[7] Pentru o tipologie a poreclelor, vezi Popescu-Sireteanu 2003: 160-179.

[8] „Domnul Sarsailă autorul", Heliade 1939: 246-256.

[9] Heliade R. 1864.

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

mai bogat dicționar de epitete violente din epocă".

Lui Heliade îi datorăm cea dintâi *xenoscopie* amplă publicată în presa vremii și închegată mai apoi într-un studiu-program, *Echilibru între antiteze*. Într-o epocă în care delimitarea ideologică a specificului național a implicat o permanentă raportare la tot ceea ce era străin, părintele *Sburătorului* a conceput în spirit antitetic raportul dintre elementul autohton și cel alogen, dezvoltând teza ciocoismului, pe care V. Haneș o consideră o prefigurare a teoriei păturii suprapuse pe care gazetarul Eminescu a pus-o în circulație. În viziunea lui Ion Heliade Rădulescu, boierul și ciocoiul sunt două reprezentări arhetipale; prin punerea lor în contrast se problematizează două arhitecturi ideologice, specificul național și interesele străine, prima fiind conturată în lumină pozitivă, iar ce-a de-a doua, în lumină negativă: „*Boierul și ciocoiul este ca binele și răul, ca justul și injustul, ca virtutea și viținl, ca curăția și păcatul în toate condițiunile, și însuși în toți indivizii*" (Eliade-Rădulescu 1916: 96).

Prin antiteză, ingredient fundamental al retoricii romantice, emblematicul scriitor al veacului al XIX-lea contrapune timpului eroic și sfânt al „*Razilor, Mircilor, Ștefanilor, Mihailor*" (Eliade-Rădulescu 1916: 69) vremea durerilor și a suferințelor provocate de „*ciocoi*". Repertoriul de epitete violente este, într-adevăr, abundent, frust și mușcător, iar tonul și stilul par desprinse din panoplia arsenalului revoluționar și profetic. Ciocoii sunt „*ciuma și holera*" societății întregi (Eliade-Rădulescu 1916: 73), „*fanfaroni, filous, cavaleri de industrie, șarlatani, sceleraț, sperjuri, speriați, parvenus, trântori, lipitori, vampiri, despuietori, mâncători, sugători de sânge*" (Eliade-Rădulescu 1916: 82), „*o lepră, o neghină în toate condițiunile societății*", „*creaturi hidoase*" (Eliade-Rădulescu 1916: 84); prin trecere de la tagmă la tip, orice ciocoi este „*servil, târîtor, lingariț, mincinos, declamator, sofist, arogant, impertinent, batjocoritor, provocator cu injuriile, calomniator, spion, trădător, rapace, despot, crud, cumplit*" (Eliade-Rădulescu 1916: 87),

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

„*un om pervertit, depravat, malonest*" (Eliade-Rădulescu 1916: 87). Prin contrast, boierul este patriot, om de cuvânt, inimos, „*magnific, uman, generos, cu simțiminte nobile și cavalerești și pentru indivizi în parte și pentru nație în genere*" (Eliade-Rădulescu 1916: 95).

Legitimarea discursului violent este căutată în libertatea de exprimare și de expresie a presei. Tripticul pe care se sprijină retorica gazetărească este conceput în manieră clasică și se edifică pe împletirea între *logos*, *ethos* și *pathos*, însă tonul este exaltat-romantic: „*Iată dar libertatea tiparului: știință despre cele ce vorbim și scriem; imparțialitate înaintea adevărului; ură și mânie sacră în contra cupidității, împilării, minciunii, calomniei, ipocriziei, viițiului; compătimire însă pentru omul posedat de demonii acestor păcate*" (Eliade-Rădulescu 1916: 309). Știința celor vorbite și scrise este considerată o manifestare a logosului. Probitatea morală a căutătorului de adevăr ține de ethos. Intransigența față de rău este dirijată de pathos. Deducem din acest mod de a concepe acțiunea forțelor retorice fundamentale că, în accepția lui Heliade Rădulescu, stilul patetic, concretizat într-un discurs animat de stări de maximă intensitate („*ură*", „*mânie sacră*") se potrivește cel mai bine spiritului revoluționar.

Acest fond de idei este valorificat în definirea satirei, concepută ca scriere de atac, ca necruțător rechizitoriu caracterologic, ca expresie a pathosului dezlănțuit: „*Satira ia persoana cuiva, ia un om cunoscut și, or schimbîndu-i numele, sau subt numele lui, îl face de rîs, îi dă în public viițiurile și ridicolele sau adevărate, sau mincinoase. (...) În satiră, mai mult decât în orice fel <de> scriere, e trebuincioasă* ***mînia sacră, energia și înfocarea****. Trebuie să fie cineva vrăjmaș ca să izbească cu foc. Pînă nu va fi vrăjmaș al răului și rîvnitor al binelui, nu va fi nici satirist bun și onest.*" (Heliade Rădulescu 1984: 131, 134).

Raportată la scara istoriei trăite, violența de limbaj profesată de scriitor în discursul public este motivată prin apel la teza revoluțiilor deturnate. În viziunea lui Ion Heliade-Rădulescu („*Doi 1821, doi 1848,*

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

doi 1859", 1916: 179 ș.u.), fiecare din marile momente revoluționare ale vremii sale cunoaște două ipostaze de desfășurare: una românească, autentic națională, cu rezonanță în mase și animată de înalte simțăminte și valori etice și etnice, iar alta aservită intereselor străine, pretins națională și manifestată contra idealurilor românești. De fiecare dată, partida națională este învinsă de „*cabalele*" de „*fanarioți*" și de „*ciocoi*". Autorul profilează fiecare tabără în termenii unor simboluri antroponomimice, pornind de la ființe istorice: *Tudorii* simbolizează partida națională, iar *Ipsilanții* reprezintă grupările alogene. Cu alte cuvinte, funcția de desemnare a numelor de persoane este convertită în funcție de simbolizare. Conform convenției fixate de autor, *Tudor* este echivalent cu 'român', 'patriot', 'interes național', iar *Ipsilanti* este pus în ecuație cu 'străin', 'jefuitor', 'interes propriu'. Această strategie de deformare a numelor prin modelarea capacității lor de simbolizare spre a configura embleme ideologice este conștient urmărită și atent exploatată în scrierile heliadești. Așa cum există antiteza dintre boieri și ciocoi, tot astfel există și opoziția dintre nume „bune", autohtone, și nume „rele", alogene, ceea ce înseamnă că deosebirile dintre ceea ce este românesc și ceea ce este străin se manifestă începând chiar de la acest prim nivel de reprezentare a sinelui și a celuilalt, anume cel profilat de nume.

Învestirea numelor de persoană cu funcție ideologică, întrebuințarea lor pentru a semnala un conținut impus de creatorul unui anumit text, poate fi ușor remarcată în creația dramatică a autorului *Biblicelor*. Misterul în două acte *Proces general între două hordii și națio* (1861) pune față în față atât două tipuri de personaje conotate ideologic, românul și ciocoiul, cât și un gen retoric de intensă circulație în literatura pașoptistă, genul demonstrativ (epidictic). Faptul este întru totul explicabil din perspectivă diacronică dacă se ține seamă că retorica elogiului și a blamului are în literatura religioasă românească o tradiție venerabilă a cărei vitalitate poate fi întrevăzută în tiparele

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

sintactice și opțiunile semantice ale ale scrierilor gazetărești din prima jumătate a secolului al XIX-lea (Andriescu 1979: 128). În încercările dramatice ale lui Eliad, nume precum *boierul Mircea*, *moș Soare* evidențiază tabăra asupriților, boierii și țăranii, reprezentanți ai elementului național, iar nume precum *musiu Rapace*, *musiu Bimbirică*, *archon Arpagon*, *Jupuiescul* sunt embleme onomastice ale asupritorilor, agenți ai intereselor străine. Portretizările acestor „*ciocoi*" sunt ilustrative pentru tezele avansate de Heliade Rădulescu, din moment ce scriitorul le dezvoltă în cheia de semnificare a spoielii și falsității. Astfel, musiu Rapace, „*spoit cu roșu, ciocoi nou și pretins avocat al sătenilor*" nu e decât în aparență diferit de archon Arpagon, „*spoit cu alb și pretins avocat al Propietarilor*", iar musiu Bimbirică, cumătrul lui Rapace, și Jupuiescul, cumătrul lui Arpagon întregesc această tovărășie a „*dracilor*" care-și dau arama pe față în scena a patra a celui de-al doilea act.

Pentru a risipi îndoielile asupra intențiilor sale satirice, orientate mai ales asupra „*roșiilor*" din „*partidul național*", grupare politică al cărei ideolog a fost multă vreme C. A. Rosetti, dramaturgul de ocazie îi creionează fruntașului liberal un potret în tușe groase, desprins parcă din Apocalipsă: „*ochi de broscoi, păr vâlvoi, coarne satanice*" (Heliade R. 1864: 11). Aluziv formulată pe tărâmul încercărilor literare, aversiunea față de „*Rusetache* și *Brătianu*" este mai mult decât evidentă în scrierile cu infuzie memorialistică, iar *Echilibru între antiteze* nu face excepție. Eliad nu se sfiește să preschimbe înțepătura literară în atac fățiș și epitetul piperat în invectivă. De la o pagină la alta a *Echilibrului* descoperim mari concentrații de toxicitate calificativă, „*Rusetache*" fiind înfățișat în cele mai negre culori: *trădător*, *ipocrit*, *malonest*, *Iudă* (1916/I: 187), *colportor de zvonuri false*, *insinuant*, *manipulator abil* (1916/I:205-206), *langagiu mielos și fanariotic* (1916/I: 210), iar în unele contexte întâlnim chiar tehnica rercursului la poreclă: „*acest sugrumător de ordinea publică, de onoarea persoanelor, de libertatea*

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

*tiparului, acesta este disfaimosul numit **Berlicoco***" (1916/I: 95). Abia în publicistica eminesciană acest specimen coroziv de retorică gazetărească va cunoaște realizări comparabile ca amploare[10] și ca intensitate[11] expresivă, însă cu resort ideologic și cu realizări retorico-stilistice distincte.

De altfel, eșantioanele de scrieri satirice tipărite în epoca agitată dintre 1840 și 1866 sunt mărturii ale unor libertăți de expresie remarcabile, ale căror cauze sunt deopotrivă obiective (adversitatea față de interdicțiile cenzurii, militantismul ideologic) cât și subiective (căutarea unor formule expresive originale). O trecere în revistă a textelor cuprinse în colecția de *Satire politice* publicată C. D. Aricescu pune în evidență preferința pașoptiștilor pentru principalele tehnici de deformare a numelor de persoană: adiția, subtituția, suprimarea și permutarea.

Numele de persoană este mai întâi „descompus" și mai apoi „recompus" astfel încât să convină gustului satiric al autorului și necesităților textuale. Într-o satiră anonimă, numele lui Barbu Știrbei, domnitor urcat în două rânduri pe tronul Țării Românești, este prefăcut în „*beiul știrului*" (Aricescu 1884: 25, 26), un alt text proiectează blamul asupra prenumelui principelui, mizând pe efectul

---

[10] „*Astea ni le spune voiajorul de la Livadia, părintele cuviosului Warszawsky, aliatul de la Plevna, răscumpărătorul drumurilor de fier, tatăl lui Strussberg, protejatul lui Bleichroeder, agentul Alianței izraelite și propuitorul categoriilor; astea ni le spune organul oamenilor pe cari liberalul Iancu Negură i-a caracterizat pentru totdeauna c-o locuțiune clasică: „În opozițiune conspiră contra tronului, la putere fiind conspiră cu străinii contra țării*!". (Eminescu XI: 141).

[11] „*În sfârșit din hop în hop, cu chiu cu vai, mai cu opintele, mai cu sughițuri, s-au înjghebat oastea de strânsură a lui **Berlicoco Voievod**, așteptând cu nerăbdare ceasul cel de fericire când d. inspector va răsări ca Făt-frumos din poveste, spre a o mustrălui. Bietul Papură Vodă ! Cum s-ar fi bucurat el, cum și-ar [fi] unit mânele pe burtă privind „această" a patra putere în stat și a cincea roată la car !*" (Eminescu X: 14).

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

atracției paronimice *barbu-barbar*: „*Cu Bar începe infamu-ți nume;/ Barbar de gintă, n-ai fost român;*" (Aricescu 1884: 58), iar un epitaf satiric conceput de „*răposatul Căpitan Ciocârdia*" reduce numele „*infam*" al domnitorului la inițiale: „*Aici zace B... S... W..., / Care vîndu țara și prădă norodul/ Iară acum Dracii pe mormîntu-i joacă/ Și spre pomenire-i [î]i cântă o Cioacă*" (Aricescu 1884: 60). Prima deformare se realizează printr-o permutare. Numele propriu *Știrbei* este mai întâi descompus în părți „cu sens", *știr* și *bei*, iar acestea, în calitate de nume comune, sunt angajate în dezvoltarea unei sintagme ironice, „*beiul știrului*". Trunchierea din cel de-al doilea exemplu este atât o dovadă a complicității dintre autor și cititorul invitat să completeze tacit restul numelui care începe cu *Bar* cât și o evidență a blamului etnic („*n-ai fost român*") care legitimează satira și desconsiderarea onomastică („*infamu-ți nume*"). Abrevierea din cel de-al treilea exemplu este o probă lingvistică menită să sublinieze existența lecturii cu „cheie" de care cititorul are nevoie pentru a „umple" spațiile libere. O altă tehnică sporadică de trunchiere constă în eliminarea vocalelor din finalul numelor românești, procedeu care în conștiința receptorului ar trebui să semnaleze existența unui emițător care vorbește stricat românește. Această deghizare în „străin" are, desigur, finalitate parodică, ironia având dublă orientare, către caracteristicile lingvistice ale idiomului imitat și către personajul public ridiculizat pentru felul său de a vorbi. De exemplu, în bucata intitulată „*Un neamț patriot român*" atenția este atrasă și spre mijloacele de „nemțizare" a vorbirii și spre deformările antroponimice de tipul „*Naș Brat*[12]*-Ion*" (Ion Brătianu) sau „*Costac Roset*" (C. A. Rosetti) prin care se realizează atacul satiric.

În alte cazuri, între numele de persoană și avatarul satiric al acestuia se operează o substituție. Poema epică *Lagărul de la Șapte-*

[12] În germana austriacă, substantivul neutru *das Brat* denumește bucățile de carne de porc fără grăsime folosite la prepararea cârnaților.

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

Nuci, o creație antologică privind atmosfera din fieful bătăușilor liberali, include nu doar un inventar fastuos de porecle și supranume, ci și referințe la fețe mai cunoscute ale vremii, precum Petru Grădișteanu, „*ce-i zice și* ***Gît-de-știreang***" (Aricescu 1884: 90) sau Popa Tache, supranumit și „***Popa Ciomag***" (Aricescu 1884: 95). Comicul dezvoltat prin deformarea numelor reflectă inventivitatea verbală a creatorului de text și pune în valoare muabilitatea categoriilor onomastice, numele putând servi oricând ca bază pentru alcătuirea unei porecle, după cum și porecla se poate solidariza cu purtătorul ei până la a deveni nume de persoană.

În al doilea rând, trebuie remarcată preferința pentru procedeul afixării. Adiția de sufixe diminutivale și augmentative la o bază antroponimică prezintă o serie de disponibilități expresive deloc neglijabile. Dacă diminutivele reliefează „scăderile" noii imagini față de prototipul luat ca reper, fiind apte să se integreze în ornările stilistice ale micimii de toate felurile, augmentativele subliniază „creșterile" referentului și sunt potrivite pentru dezvoltarea unor figuri a căror semantică este concentrată asupra consecințelor provocate de exces. Astfel, într-un schimb de satire atribuit scriitorilor Grigore Alexandrescu și Ion Heliade Rădulescu, fiecare condei fiind îndreptat împotriva celuilalt, potențialul coroziv al diminutivelor este exploatat pentru a potența caricatura dezvoltată prin cumul de sugestii referitoare la nanismul intelectual, la diformitatea discursivă și la neajunsurile fizice ale celui satirizat. În *Satira poetului Grig. Alexandrescu contra lui Eliade* deformarea antroponomastică stă în centrul portretizării: „*Cine-e acela care visează/ Atâtea proaste, mici secături/ Și vrea de înger lumea să-l creadă/ Că ne vorbește ca din Scripturi ?// Acesta este* ***nea Ionică****,/ Care se crede și satiric; / O mică iasmă, un nas de pică/ Văpsele multe nu voi să stric*." (Aricescu 1884: 28). În raport cu acest text, *Răspunsul lui Eliade la satira lui Alexandrescu* este o parodie „în oglindă", dezvoltată după proporții retorice și stilistice asemănătoare, totuși cu un ascuțiș

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

superior: „*Cine-i deșteptu care visează/ Atâtea fleacuri, mari secături, / Și vrea de boală lumea să-l crează/ Când plînge, sbiară pe sub păduri ?// E gugumanul sau* ***Gugurică****/ Care se crede și satiric;/ O blasnă slută, ofițerică,/ Cu săbioara tic-tiric-tic*." (Aricescu 1884: 29). Deosebirea de calibru satiric dintre cele două creații este accentuată de deformările onomastice. „*Nea Ionică*" e convențional, plat, lipsit de forță. În schimb „*Gugurică*", abilă contopire între *guguman* și *Grigorică*, este înțepător, caustic, ireverențios. Gâlceava simbolică dintre cele două voci atestă ritualizarea invectivei în discursul polemic, iar această trăsătură, mult mai vizibilă în presa epocii, trebuie pusă în legătură cu apropierea scriitorilor pașoptiști de resursele oralității populare (*Studii de istoria limbii române literare* 1969, Andriescu 1979: 129). Tot în direcția recursului la potențialul expresiv al limbii populare trebuie interpretate și secvențele satirice în care deformarea augmentativă a numelor de persoană subliniază disprețul sau, dimpotrivă, prețuirea față de figurile istorice ale unor domnitori precum principele Bibescu-Știrbei sau Alexandru Ioan Cuza: „*Frunză verde barlaboi, N-ați văzut pe-****un Bibescoi****, / Ce l-a veștejit* ***Cuzoi****/ Ca p-un hoțoman de soi ?// Nene Cuza,* ***măi Cuzoi****,/ Ia ne scapă de Ciocoi/ Că vom alerga și noi,/ Când n'ei zice, la războiu.*" (Aricescu 1884: 40).

Întrebuințarea plastică a sufixelor diminutivale și augmentative este completată cu o altă tehnică de deformare prin adiție, și anume alipirea unor particule „străine" la prenumele și numele de familie ale unor personalități ale vieții publice. Ca și în cazul „nemțizării" vorbirii românești, procedeu specific textului „*Un neamț patriot român*" (Aricescu 1884: 105-110), în creația „*Ginerile și socrul*" (1860) exprimarea este „grecizată" pentru a credita conversația imaginară purtată de două personaje puse pe căpătuială, un ginere sus-pus și socrul său fanariot. Fără a comenta priceperea cu care autorul textului reușește să mimeze „grecizarea" rostirii muntenești, reținem din respectiva creație doar bogatul inventar de nume deformate ale unor

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

însemnați oameni politici sau de condei: „*diavolo Suțaki*" (Nicolae Șuțu), „*Tachi Bolintineano*" (Dimitrie Bolintineanu), „*Grigore Alecsandrescos*" (Grigore Alexandrescu), „*Nico Lahovaris*" (Nicolae Lahovary), „*Stanciulo Predescos*" (Stanciu Predescu), „*Miticas Crețulescos*" (Dimitrie Kretzulescu) (Aricescu 1884: 72-78) etc. Observația care se impune în legătură cu acest repertoriu onomastic este că, în ciuda naturii artificiale a deformării onomastice, el indică prezența unui procedeu inedit de afixare, care va fi folosit - e drept, cu alte baze de derivare și cu un randament stilistic net superior – și de către alți scriitori și gazetari. În raport cu astfel de realizări îndrăznețe, dar marginale ca impact în discursul public de la jumătatea veacului al XIX-lea, tiparul expresivității populare rămâne totuși dominant, după cum se observă din țesătura unui text cu iz folcloric, *Opinia țăranilor despre domnitori și străini*: „*Sub **Alecu Vodă Ghica**,/ Ne creștea părul și chica.// **Bibescul** cu nasul mare/ A-nchis școalele rurale// Mihai Sturzea lungă ghiară/ A băgat Jidanii-n țară.// Sub Vodă Barbu Știrbei,/ Puneai plugul unde vrei.// Ghica din țara moldavă/ A fost un Domn de ispravă.// Sub Domnul nostru **Cuzoi**,/ Aveam moșii, aveam boi.// Acum, cu Carol întâi,/ N-avem nici un căpătâi.*" (Aricescu 1884: 69-70).

Acestor încercări satirice întemeiate pe căutări și exprimente dintre cele mai diverse, unele mai apropiate de modele populare, altele datorate influențelor culte, se cuvine să le adăugăm realizări parodice precum *Noul acatist al marelui voevod Mihail Sturdza* (1848), semnat de Mihail Kogălniceanu, care, deși nu conține exemple de deformări antroponimice, se distinge în epocă prin ineditul formulei parodice.

Prin structură și intenții discursive, acatistul este o scriere religioasă encomiastică, deci circumscrisă genului epidictic. Ca imn de mulțumire, textul alcătuit din icose și condace presupune complementaritatea dintre structuri retorice distincte, respectiv lauda adusă unui sfânt sau divinității și autodiscreditarea credinciosului care folosește acatistul ca text de rugăciune.

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

Interesant este că parodia lui Kogălniceanu înscrie blamul în toposurile retorice ale laudei. Procedeul expresiv întrebuințat în mod constant pentru a persifla personalitatea și realizările lui Mihail Grigore Sturdza, domnitor al Moldovei între 1834 și 1849, este *antifraza*. Alcătuit din șapte icose și zece condace, „*acatistul marelui voevod*" camuflează blamul în sintaxa laudei, sintagmele ridicolului și ale invectivei având amplitudinea și intensitatea stilistică specifice epocii: „*Bucură-te cela, ce ți-ai înălțat numele spre obștească ocară ! (5) /... / Bucură-te cela, ce întrunești în caracterul tău obiceiurile cele mai mârșave de la Nord și Miază-zi ! (8) /... / Bucură-te negură, ce întuneci adevărul ! (10) /... / Bucură-te lipitoare, ce sugi sângele fericirei norodului ! (11) /... / Bucură-te Satană, care tragi inimele de la frățeasca îndatorire ! (13) /... / Bucură-te cununa blăstemaților ! (15)/... / Bucură-te mare făcătoriule de rele ! (15)*".

Experimentele literare menționate oglindesc efervescența ideologică a epocii, ecletismul formelor și continuturilor literare și gustul pronunțat pentru șarjă, pentru expresia energică[13] și pentru îndrăzneala de limbaj. Totodată, ele oferă evidențe lingvistice menite să întărească observația că agresarea numelui de persoană în discursul public este produsul acestor încercări în care numele și imaginea publică a individului sunt supuse unor procese intense de negociere retorică și de prefacere stilistică. Constatarea că în epoca respectivă numele de persoană este smuls din condiția sa de instrument al desemnării și reconfigurat pentru a simboliza sau pentru a semnifica ceva ne permite să observăm una dintre liniile de continuitate între retorica și stilistica pașoptististă și etapa de maturizare a scrisului literar și gazetăresc din epoca literară următoare.

[13] Unele din comentariile asupra particularităților stilului heliadesc (vezi Rosetti/Gheție în *Studii de istoria limbii române literare* 1969: 7-37) pot fi extinse pentru a caracteriza epoca.

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

În acest climat cultural dinamic și contestatar, emergenta ideologie junimistă devine curând țintă a valorizărilor negative implicând, între alte tipuri de manifestare, reflexul polemic și semioza parodică (Costache 2008). Două sunt, pentru discuția de față, aspectele pe care le punem în prim plan: apetența junimiștilor pentru zeflemea și reacțiile adverse față de „direcția nouă". Ambele aspecte, bogat documentate în literatura memorialistică (Negruzzi 2011, Panu 2013), oferă amănunte prețioase privind circumstanțele în care numele unor junimiști au fost deformate în scop umoristic, ironic sau satiric, fie de către confrați, fie de către adversari. Astfel, Iacob Negruzzi (2011: 153) notează că mai toți membrii societății primeau porecle „*cu care erau apostrofați la intrarea lor în Junimea*". Cele mai multe porecle, date de Vasile Pogor, aveau la origine întâmplări, preocupări, obișnuințe și replici memorabile ale societarilor. Lui Titu Maiorescu i se spunea „*tata nebunilor*" datorită ideii de a organiza prelecțiuni populare, activitate culturală ce a precedat întemeierea Junimii. Lui Iacob Negruzzi i se spunea „*Ramir*" pentru că tradusese poezia lui Heine, *Don Ramiro*. Lui P. P. Carp, ceilalți junimiști i se adresau, nu fără o undă de maliție, cu supranumele „*Excelență*", deoarece fusese ministru și „*spera să devie iară*" (Negruzzi 2011: 154). Leon Negruzzi, fratele directorului de la *Convorbiri literare* fusese poreclit „*Tony*", avatar onomastic menit să sublinieze asemănarea de proporții trupești dintre magistratul ieșean și elefantul unui circ ce trecuse prin oraș. Nicu Gane era strigat „*Drăgan*" sau „*Drăgănescu*", după numele unui băcan, „*fiindcă Pogor îl acuza de a fi un om foarte prozaic, burghez*" (*idem*). Lingvistului Alexandru Philippide i se spunea „*Huru*", din pricina interesului său privind *Cronica lui Hur*, asupra căreia a și publicat un studiu în 1882. Alexandru Lambrior, Vasile Tasu și George Panu erau numiți „*cei trei români*", „*fiindcă umblau cu haine de șiac național*" (*ibidem*), iar pe boemul Pavel Paicu Maiorescu îl botează „*Picus de la Mirandola*".

Departe de a fi redat complet în rândurile de față, glosarul de

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

porecle și supranume realizat de Negruzzi include și câteva deformări onomastice interesante. Unele sunt motivate de sorgintea etnică a purtătorului, așa cum s-a întâmplat în privința lui Ivan Ivanov, „*autor de cântece comice*", botezat „*Ianovitzki*", pentru a se reliefa și mai bine originea sa slavă. Altele au origini anecdotice: „*Caraiani ne expuse odată o întreagă teorie după care în limbile popoarelor ce sunt în decadență vocalele „a", „e", „o" și „u", precum și oarecare diftongi, tind tot mai mult a se schimba în vocala „i", așa ar fi la grecii de astăzi care pe „oi" și „ei" le pronunță „i", tot așa la evreii moderni cari zic, de exemplu: în loc de Isac - „Ițic", în loc de drug - „drig", Kuh - „Ki" etc. Junimea, făcând mare haz de teoria lui Caraiani, a și aplicat la câțiva din membrii săi care păreau mai atinși de decadență schimbarea vocalelor de la numele lor în „i". În fruntea decăzuților considerându-se a fi Pogor, Carp și Al. Xenopol, ei au fost răsbotezați „Pighir", „Chirp" și „Xinipili"*." (Negruzzi 2011: 154-155).

Exemplele asupra cărora ne atrage atenția scrierea lui Negruzzi sugerează că practica deformării numelui era, în unele cercuri intelectuale, valorizată pozitiv, ca mijloc de a semnala, în manieră ludică și umoristică, apropierea și afinitățile dintre indivizi. Totodată, ilustrările amintite de directorul *Convorbirilor literare* subliniază că două dintre tehnicile de deformare onomastică, adiția și substituția, erau adesea întrebuințate pentru a modela ineditele embleme onomastice, însă același lucru se poate afirma și despre mijloacele întrebuințate de adversarii junimiștilor pentru a satiriza activitatea și ideologia societății ieșene. Dacă dăm crezare surselor memorialistice, unul din atacurile cu răsunet în epocă a fost bufoneria literară *Muza de la Borta Rece*, scriere parodică publicată în 1873, răspândită, după cum notează G. Panu (2013: 564), sub formă de broșură trasă „*în mai multe mii de exemplare*" și reluată în foileton în paginile publicației satirice

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

Ghimpele, în mai multe numere, în perioada iulie – decembrie[14] a aceluiași an. Motivele care au determinat apariția „*operetei*" de ocazie sunt pe deplin cunoscute. După ce Maiorescu a publicat în revista Junimii studiile critice *Direcția nouă în poezia și proza română* (1872) și *Beția de cuvinte în „Revista contimporană"* (1873), „*în toiul luptei literare dintre Iași și București, cei de la București se hotărâră să ne dea o lovitură mare și să ne ridiculizeze.*" (Panu 2013: 522). Lovitura a fost dată cu piesa *Muza de la Borta Rece, bufonerie literară lirică în trei acte*, piesă în două acte, cu pronunțat caracter burlesc. Considerată de Negruzzi (2011: 216) o satiră „*plină de spirit*" și de Panu (2013: 523) „*o nesărătură deplorabilă*" ce păcătuia prin „*lipsa totală de spirit*", scrierea a creat vâlvă, fiind citită la Junimea și analizată cu amănuntul de unii dintre memorialiștii societății (Panu 2013: 522-559). Întrucât subiectul acestei producții a fost deja comentat în literatura de specialitate, nu ne rămâne decât să luăm aminte la numele personajelor și să examinăm mecanismele de constituire ale acestora. Bufoneria atribuită îndobște[15] lui Mihail Zamfirescu, poetul „*titular*" al *Revistei contimporane*, după cum îl numește George Panu (2013: 523), parodiază numele și unele din creațiile celor mai mulți dintre reprezentanții „direcției noi", începând cu criticul care a semnat studiile critice ce au declanșat „*lupta*", Titu Maiorescu - *Minorescu Magnus*, și continuând cu reprezentanții „*direcției noi*": I. Negruzzi - *Neguță*, M. Eminescu - *Minunescu*, Samson Bodnărescu - *Brutnărescu*, G. Panu - *Pan-Pan*, Teodor Vârgolici - *Vârcolaci*, Anton Naum - *Năut*, Nicolae Culianu - *Gulie*, Al. Xenopol - *Jidopolul*, Vasile Burlă - *Urlă*.

Camuflajul onomastic nu este foarte elaborat, rostul deghizărilor fiind acela de a le permite cititorilor să-i recunoască pe junimiști cu

[14] *Ghimpele*, anul XIV, nr. 24, 25 și 40-46, 1873.

[15] În unele lucrări mai noi, piesa îi este atribuită, fără certitudine, lui Anghel Demetriescu (Costache 2008: 123).

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

ușurință. Prin urmare, procedeele de disimulare parodică nu sunt greu de evidențiat. De la numele propriu „Maiorescu", descompus în bază („Maior") și sufix („- escu"), este realizat criptonimul *Minorescu*, dezvoltat prin contrast - „Minor" este contrariul lui „Maior" -, concomitent cu menținerea sufixului antroponimic. Potențialul ironic al formulei este întărit prin adăugarea unui „prenume" cu semnificație opusă celei atribuite etichetei *Minorescu*, rezultatul fiind un oximoron, *Magnus Minorescu* ('marele mic'). În plus, în contextul dat, lat. *magnus* sugerează prețiozitate și afectare, posibilități de semnificare ce vor fi fost, desigur, avute în vedere de creatorii mărcii parodice.

La forma *Minunescu*, se ajunge, în esență, prin același procedeu, adică prin substituirea unui segment, „Emin-", cu un substantiv, *minune*, a cărui sferă semantică cuprinde și sensuri depreciative precum 'lucru rău'. Același tipar este urmat și în alcătuirea altor măști onomastice. *Brutnărescu* este un criptonim dezvoltat prin înlocuirea secvenței „Bod" din „Bodnărescu" cu adjectivul *brut* 'grosolan' 'necioplit' sau, poate, cu ruda substantivală a acestuia, *brută* 'om grosolan'. Numele de familie Naum este schimbat cu cvasi-paronimul *năut* 'măzăriche', iar segmentul „Xen" din *Xenopol*, simțit probabil ca element de compunere [*xen(o)-*], este înlocuit cu subst. *jid(an)* 'evreu', colportându-se astfel presupunerea că purtătorul numelui deformat ar fi filosemit, atitudine fățiș stigmatizată în epocă.

În alte cazuri se realizează o substituție de afix, fenomen probat de preschimbarea particulei finale *–uzzi* (*Negruzzi*) cu sufixul diminutival *–uță* (*Neguță*), înlocuire ce are ca efect dezvoltarea unor conotații negative de tipul 'lipsit de importanță', 'vrednic de dispreț'. Atracția paronimică, adică substituția de cuvinte cu formă asemănătoare, a favorizat, fără îndoială, transformarea numelui de familie *Vârgolici* în comicul criptonim *Vârcolaci*, iar în cazul perechii *Gulie – Culianu*, eliminarea sufixului *–anu* favorizează impunerea substantivului *gulie*, în a cărui cuprindere conotativă intră și sensul

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

ironic ‘persoană naivă’.

Deși substituția este operația dominantă de deformare a numelor de persoană, în lista de personaje a bufonieriei *Muza de la Borta Rece* pot fi identificate și alte procedee, precum *adiția*, prezentă în duplicarea cu iz interjecțional *Pan-Pan*, sau *trunchierea*, manifestată prin eliminarea consoanei inițiale din forma *Burlă*, suprimare ce are ca efect expresiv constituirea unei etichete onomastice sugestiv-sonore, *Urlă*, decupată parcă din paradigma verbului *a urla*.

O cercetare aprofundată a revistelor satirice din secolul al XIX-lea ar putea lămuri cu mai multă precizie cât de amplu era fenomenul deformării numelor de persoană în discursul public și care erau tehnicile de agresare cu cel mai eficient randament expresiv. Cert este că, dacă luăm ca reper publicația satirică *Ghimpele*[16], agresarea numelui pare să fi căpătat anvergura unei mode, țintele predilecte ale încondeierilor anonime fiind personalitățile vieții publice: Grigore Balș (*Grigore Balșoiu*), Vasile Boerescu (*Vasilică Bou-Erescu*), Emanoil Costache Epureanu (*Manolache Iepurache*), V. A. Urechia (*Basilos Las Urechias*) ș.a.

Dacă în presa satirică din a doua jumătate a veacului al XIX-lea deformarea numelor de persoană urmează, de obicei, tiparele statornice ale descompunerii în constituenți („bază” și „terminație”) cărora li se caută înlocuitori cu înțeles umoristic, ironic sau injurios, în publicistica lui Mihai Eminescu apar câteva inovații demne de menționat.

În textele gazetărești, Eminescu întrebuințează în mod constant *antonomaza*. Numit de Fontanier (1977: 75) „*sinecdocă a persoanei*”, acest procedeu stilistic prin care un nume comun este folosit pentru a denumi pe cineva (*Bardul* pentru *Adrian Păunescu*) sau, dimpotrivă, un nume propriu este utilizat pentru a denumi o realitate comună (*Homer*

[16] *Ghimpele*, anul X, nr. 49, joi 1 ianuarie 1870, p. 1, 2.

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

pentru *mare scriitor*) devine, în publicistica eminesciană, o marcă de identitate[17]. În textele lui Eminescu, prin actualizarea acestei figuri, funcția de individualizare a numelor de persoane se suspendă și lasă loc altor funcții, proprii substantivelor comune. Altfel spus, funcția de desemnare este înlocuită de funcții de simbolizare ceea ce înseamnă că, în anumite contexte, numele propriu nu mai denumește persoana ca atare, ci devine un simbol al unui tip uman, al unei clase de indivizi sau o reprezentare a valorilor unui grup. Această mutație expresivă se produce atunci când numele propriu este înscris în opozițiile gramaticale specifice substantivului comun.

Opoziția de număr, singular - plural, este cel mai frecvent valorificată în scopuri retorice și stilistice. În conjuncție cu alte procedee angajate în retorica amplificării, Eminescu creează un triptic, CARACTERIZARE - NUME DE PERSOANĂ - CLASĂ/TIP, de care se slujește pentru a dezvolta ansambluri imagistice și reliefuri retorice dintre cele mai diverse.

În formele ei simple, ecuația reflectă solidaritatea creată de autor între elementele de caracterizare și numele persoanei caracterizate. Prin acest mecanism, numele devine exponent al unei clase: „*În loc de a fi plugar, arendaș, **toți** vor să se facă **reversibili ca un Rosetti**, **patrioți ca un Câmpineanu**, **boieri mari ca un Fleva și un Stătescu**. De aici rezultă pentru țară, pe lîngă sărăcirea materială, și anarhia morală și obștească declasare a tutulor*." (Eminescu, XI: 251). În acest tip de *argumentare prin ilustrare*, numele propriu cu formă de singular, însoțit de articol nehotărât, contrastează cu elementele de caracterizare având formă de

[17] „*Un element de recunoaștere a articolelor lui Eminescu îl constituie și onomastica creată de poet: Caradale, Chirițopoli, Costinești, Grădișteni, Mărgăritești, Pătârlăgeni, Stănești, precum și numirile ce le dă unor ziare: „Pseudo-Românul" pentru „Românul", „Cobza lui Faraon", „Daraua lui Faraon", „Vocea lui Faraon" pentru „Telegraful"*." (Vatamaniuc în Eminescu X: XIV).

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

plural. Se creează astfel o distanță expresivă între secvențele retorice de tip calitativ („*un Rosetti*", „*un Câmpineanu*", „*un Fleva*", „*un Stătescu*") și cele de tip cantitativ, construite prin calificative („*reversibili ca*", „*patrioți ca*", „*boieri mari ca*"). Alteori, enumerarea de nume proprii întrebuințate cu formă articulată de plural generează un cumul ce semnalează existența unei clase: „*Înțelegem politeța cu d. D. Brătianu de ex., n-o-nțelegem pînă la acelaşi grad cu* ***Gianii***, ***Costineştii*** *sau* ***Gheorghienii partidului***. ***Nulitățile*** *trebuiesc descurajate de la viața publică; ele trebuie să știe că nu se pot amesteca nepedepsite în lucruri ce nici sînt în stare să le priceapă*." (Eminescu XI: 145). În astfel de cazuri se poate vorbi despre *o argumentare prin exemple*, în condițiile în care existența clasei („*nulitățile*") este dovedită printr-o pletoră de antroponime („*Gianii, Costineștii sau Gheorghienii*"). Deosebirea dintre cele două specii de argumentare, argumentarea prin ilustrare și argumentarea prin exemple, este trasată cu claritate în studiile moderne de retorică. În timp ce exemplificările conduc la delimitarea unei clase, ilustrările întăresc existența clasei (Perelman/Olbrechts-Tyteca 2012: 435).

În formele mai complexe de organizare retorică a discursului, recursul la nume de persoană servește dezvoltării de secvențe antitetice prin care se impune antagonismul dintre model și antimodel (Perelman/Olbrechts-Tyteca 2012: 442-449): „***Aceeaşi țară*** *care-***a produs pe un Mircea Basarab sau pe-un Ştefan, aceeaşi țară** *în care a căzut capul lui Grigorie Ghica pentru a apăra un petec de pământ* ***a produs*** *în secolul nostru* ***pe-un d. Brătianu, care ținea mai mult la opinia ce-ar avea-o despre el un Serurie sau un Pătărlăgeanu decât la interesele țării sale***. *Daca constatăm mizerabilitatea acestei* ***plebe de ignoranți pretenționi, de oameni al căror patriotism consistă în a trăi din bugetul patriei****, atunci desprețuim țara, se înțelege.*" (Eminescu XI: 228). Această tehnică retorică permite interpretarea numelor ca *embleme etice*. Antroponimele valorizate pozitiv („*un Mircea Basarab*",

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

„*un Ștefan*") conturează profiluri exemplare, iar numele calificate negativ („*un Serurie*", „*un Pătărlăgeanu*") devin simboluri ale unei clase stigmatizate („*plebe de ignoranți pretenționși*").

Stigmatizarea onomastică capătă și mai multă intensitate expresivă atunci când pletora de nume cu forme articulate de plural este înscrisă într-un paralelism antitetic: „*Înainte de-a exista* ***sămânța veninoasă a roșiilor*** *în țară, înainte de-a se fi constituit* ***puii fanarioților*** *în partid politic,* ***pe când Pherekyzii, Caradalele și Costineștii nu erau elemente politice și domnitoare*** *în statul român,* ***pe atunci era poporul inteligent****:* ***dar azi*** *[î]și pierde până și bunul simț comun.* ***Înainte*** *era sobru,* ***azi*** *a contractat și el darul d-lui C. A. Rosetti;* ***înainte*** *era omogen,* ***azi*** *la trei români găsești un străin în țară, înainte în adevăr acest popor era cum nu mai este altul în lume de onest, de curat la inimă*." (Eminescu XII: 409). În asemenea contexte, reliefarea consecințelor nefaste pe care antimodelele le au, în viziunea gazetarului, asupra firbrei morale a poporului se realizează în termenii antagonismului dintre trecutul idealizat și prezentul decăzut, însă în publicistica eminesciană contrastul nu este exclusiv orientat din perspectiva antitezei trecut-prezent, ci este angajat și în sublinierea contrariilor ideologice din contemporaneitatea gazetarului, conservatorismul fiind prezentat ca model, iar liberalismul ca antimodel: „*Oricât de audace și de compact poate fi* ***mândrul și cu penele fâlfâitoare batalion al Pătărlăgenilor și Manoleștilor*** *din Cameră și Senat,* ***autoritatea, prestigiul și talentele, înțelepciunea, tactul și prevederea politică a atâtor bărbați însemnați*** *pe care națiunea i-a trimes în Parlament* ***vor ști a ține în loc și a paraliza acțiunea funestă a acestor triști politici***." (Eminescu X: 412).

Învestirea antroponimelor cu funcție ideologică, configurarea lor ca simboluri ale unei ideologii politice, este un mecanism expresiv și persuasiv ce poate întâlnit într-o multitudine de micro- și macrostructuri retorice precum:

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

- antifraza: „în aceste producțiuni cititorul nostru ***va învăța multe lucruri frumoase și instructive***; ***va învăța cum, pentru a-ți face pe cineva prieten, trebuie să-1 tratezi cu eleganța bîtei și a reteveiului și cum Mărgăriteștii, Pătărlăgenii, Dimancii****, ieri încă numiții ignoranți, inepți, neoneşti*, *devin de a doua zi* ***niște dulci prieteni cari te susțin și pe cari-i susții****, totul, se-nțelege, in majorem Romaniae gloriam*." (Eminescu X: 363);

- proiecția anticipativă: „*Dacă gustul de risipă și de jucării, combinat cu ambițiile fără de margini ale nulităților partidului roș, ar fi pe deplin la largul lor, am vedea în curînd, sub pretextul unor idei politice răsărite în țări străine, împărțindu-se țara în treizeci sau mai multe republici ploieștene cu prezidenți improvizați, cu ministerii alese de poporul suveran, încât* ***toți Stan Popeștii și Pătărlăgenii ar avea ocazia de a sui în miniatură toate treptele măririi esterioare a oamenilor***." (Eminescu X: 316);

- apostrofa: „*O bună carte de citire ar fi de recomandat la toată pătura din care faceți parte; poate ați ajunge în adevăr a cunoaște și prețui poporul nostru. Limba românească ați fost șters-o din licee, voiți s-o ștergeți și din școala rurală, cu toată comoara ei de locuțiuni, de proverbe, cu bogăția ei de forme și gingășia de simțiri? Voiți ca și țăranul să capete* ***o inimă de morocâine cum e a lui C.A. Rosetti****,* ***capete viclene și tâmpite, gusturi de animal ca ale bulgăroilor din partidul vostru****? Vreți să înlocuiți pe Alecsandri cu* Ceasurile de mulțumire *ale lui C. A. Rosetti, pe Donici cu* Kolekțiunea de poezii *ale lui Serurie, pe Gr. Alexandrescu cu* Orele de repaos *ale lui Radu Pătărlăgeanu ?*

Mai bine nu vă amestecați unde nu vă fierbe oala.

La pehlivănii de burse și politice, la escamotări de bilete din urne electorale, la pungășie și tripotaj vă pricepeți. Adevărat meșteri, n-avem ce zice." (Eminescu XII: 333).

- etopeea satirică: „***Vedem pe cucernicul Simeon****, ce merită o chilie la mănăstirea Ocnei, decorat cu Steaua României, senator și om*

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

mare; ***vedem cavaleri de industrie*** *îmbogățindu-se peste noapte din răscumpărarea drumurilor de fier;* ***vedem*** *oameni prinşi în rebeliune fățișă devenind adiutanți domneşti,* ***vedem pe alții vânând*** *prin cotituri sub masca patriotismului posturi la Casație ori la drum de fier; c-un cuvânt, nici merit nici muncă nu sunt considerate, iar* ***ignoranța, felonia politică, vicleşugul comun devin titluri de recomandație pentru înaintare în statul român. Şi toți aceşti paraziți sociali, toată secta asta de spioni şi cavaleri de industrie, acest odium generis humani*** *cum i-ar zice Tacit,* ***costă mult, foarte mult****. Sarcinele de întreținere ale politicianilor de la noi diminuează pânea de toate zilele a poporului de jos, care ca rasă, ca inteligență, ca inimă este superior* ***păturii de parveniți şi de scursături*** *din câteşipatru unghiurile lumii cari s-au aşezat deasupra lui din secolul trecut începând.*" (Eminescu XII: 160);

- hiperbola: „*Nicicând puterea de sacrificiu a populațiunii istorice n-a fost mai mare,* ***mârşavele spoliațiuni ale Mihăleştilor şi Chiriţopolilor mai numeroase, mai inumane, mai vrednice de marele cordon al Sfintei Cânepe***." (Eminescu XII: 278);

- imprecația: „*Retragă-se toate elementele curate şi neatârnate dimprejurul bufniței, ca să rămâie singur între creaturile sale, să rămîie între* ***Flevi, Fundeşti, Pătărlăgeni, Serurie, Pseudo-Ureche şi// între toți cei afurisiți de-a nu avea odihnă nici în mormânt ca să îndeplinească slujba sacrilegiului***". (Eminescu X: 425); „*Călătorie sprâncenată !* ***Ducă-se unde a dus surdul roata şi mutul iapa toți Gianii şi toți cei asemenea lor****. Atâta pagubă şi dobândă pe neamul românesc cât ar pierde din emigrațiunea tuturor reputațiilor improvizate sau uzurpate.*" (Eminescu XIII: 113);

- negația repetată (emfatică): „***Nimeni nu zice d-alde Boerescu, d-alde Cogălniceanu, d-alde Vernescu*** *- toți însă în țara aceasta* ***zic Fundeştii, Pătărlăgenii****, pentru a arăta că* ***nomen eorum legio, că nu se deosibesc prin nimic de mulțimea muritorilor nici prin talent, nici prin***

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

știință, nici prin avere, c-un cuvînt prin nici unul din elementele cari-l fac pe om propriu de a lua asupră-și responsabilitatea intereselor generale." (Eminescu XI: 144);

- paralelismul dezvoltat prin interogații retorice: „*Dar pentru Dumnezeu,* ***unde e Caradaua****,* ***unde Candianoul****,* ***unde Mihălescul nostru ? Cine*** *dintre noi a călătorit la Livadia ?* ***Cine*** *au făcut milioane cu răscumpărări,* ***cine*** *au prefăcut Parlamentul în local de ruletă și de joc de bursă ?*" (Eminescu, XIII: 51);

- patopeea: „*Acum o generație sau două* ***Caradalele și Costineștii, Serurii și Pătărlăgenii puteau trece, de bine de rău, de oameni politici****. Azi nu mai merge.* ***Domnii aceștia se pot supăra pentru că le vorbim atît de verde, ne pare chiar nouă rău că trebuie să atingem atîtea susceptibilități, dar n-avem ce face***." (Eminescu XI: 450);

- repetiția anaforică: „*Da!* ***O lovire de stat este****;* ***o lovire de stat*** *executată de paraziți în contra elementelor producătoare și cu rădăcini în această țară;* ***o lovire*** *făcută în interesul străinilor, cari se vor bucura văzându-ne de-a pururea* ***condamnați a fi conduși de Simulești, Chirițopoli și Cercheji****;* ***o lovire de stat în care Caradaua comună și Seruriul comun va domni*** *de mână cu Ilie Țepeluș și Ion Pelin;* ***o lovire de stat*** *impertinentă în jos, umilită și lingușitoare în sus,* ***lovirea de stat*** *a ciocoiniciei speculante și invidioase în contra tuturor elementelor libere și producătoare ale acestei țări.*" (Eminescu XIII: 294);

Departe de a fi epuizat bogăția de secvențe în care numelor de persoane li se atribuie roluri retorice și stilistice dintre cele mai variate, admonestare, caricaturizare, (dis)creditare, ridiculizare, exemplificare, ilustrare etc., roluri ce pot fi, la rigoare, circumscrise fie retoricii laudei și blamului, fie celorlalte genuri tradiționale (deliberativ și judiciar), este important să notăm că Eminescu imprimă onomasticii și o evidentă simbolistică etnică: „***Basarabii, Floreștii, Bălenii, Filipeștii, Balșeștii, Cănteștii, oameni*** *care au botezat piscurile cele mai înalte ale Carpaților cu numele lor nu sunt familii istorice; (...)* ***Meritele și dreptul istoric sunt***

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

ale lui Zevzecopol şi Pehlivanoglu, noii veniţi. D-nul Zevzecopol s-a bătut la Valea Albă, d-nul Pehlivanoglu la Rovine şi d-nul Pherekydis la Obertin*. Daca se va cerceta bine, se va afla că, la adecă, d. Giani a fost duce de Făgăraş, d. Carada pârcălab de Hotin şi d. C. A. Rosetti vornic de Suceavă. Sunt pline cronicele noastre cu* ***numele ilustre ale Zevzecopolilor de tot soiul*** *şi bătrânul Costin de la Costâna nu ştie cum să le ridice meritele mai sus!*" (Eminescu XII: 284).

Fragmentul oglindeşte tripticul CARACTERIZARE - NUME DE PERSOANĂ - CLASĂ/TIP. Numele puse în lumină pozitivă accentuează apartenenţa la model („*Basarabii, Floreştii, Bălenii, Filipeştii, Balşeştii, Cănteştii*" sunt „*oameni*" cu merite şi drepturi istorice), în vreme ce numele puse în lumină negativă devin, prin mijlocirea antifrazei, reflectări ale antimodelului („*d-nul Pherekydis*", „*d. Giani*", „*d. Carada*", „*d. C. A. Rosetti*" aparţin unei categorii marginale, „*noii veniţi*" „*de tot soiul*", fiind aşadar lipsiţi de merite şi drepturi istorice). Satirizarea plenară a străinului, înfăţişat ca venetic rapace, crud şi interesat, este realizată prin punerea în circulaţie a unor creaţii onomastice sugestive (*Zevzecopol* şi *Pehlivanoglu*), în care gazetarul contopeşte cele trei valori simbolice dominante asociate îndeobşte numelor de persoană în publicistica sa: *etică*, *ideologică* şi *etnică*.

Aceste trei valori simbolice ale numelor corespund, în linii generale, elementelor tripticului prin care se realizează deformările onomastice. Prin simplificare, am putea afirma că elementele de caracterizare intră adesea în joncţiune cu simbolistica de ordin moral atribuită numelor, numele în sine sunt corelate cu o simbolistică de factură etnică, iar clasa/ tipul reprezentat de nume este asociată cu o ideologie politică.

„Invariantele" rezultate din aceste desfăşurări retorice şi stilistice complicate sunt puse în antiteză. Un „*Mircea*", „*un Ştefan*", „*Basarabii, Floreştii, Bălenii*"etc. sau unii din reprezentanţii conservatorilor sunt personaje pozitive, eroi. Prototipul acestor personaje este de tip pozitiv:

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

moral, bun român, apărător al binelui. Prin contrast, „*un Serurie*", „*un Pătărlăgeanu*" sau „*Pherekyzii*", „*Caradalele*" sunt personaje negative, făcători de rele. Schema de construcție a acestor caractere tenebroase include trăsături negative amplu marcate stilistic: imoral, străin de neam, agent al răului. Nu o dată, Eminescu, aidoma marilor pictori ai luminii și întunericului, conferă consistență dramatică personajelor sale. Uneori, polarizarea dintre cele două categorii de figuri dramatizate este atât de intensă încât eroii ne apar ca plasați în lumea vechilor legende și povești românești, iar personajele negative par decupate din satira balcanică: „*Dar oare ce e de zis pentru o țară în care pe oameni îi cheamă* ***Bucur, Bodea, Codrea și Florea, Păun și Catalin, Terinte și Pârvul, Ursu și Balaur, Lupu și Bărcan*** *și unde pe clasele superpuse le cheamă* ***Pehlivanidis*** *și* ***Zevzocopol****, unde din grec dai în bulgar și din bulgar în grec ?*" (Eminescu XIII: 158).

În publicistica eminesciană deformarea onomastică este prelucrată în orizontul limitei dintre real și ficțional și nu este mai puțin adevărat că gazetarul plăsmuiește nume potrivite cu firea personajelor sale având ca suport resursele expresive ale limbii populare și unele modele literare. Din acest punct de vedere, creațiile onomastice formate pe bază de structuri idiomatice au o mare plasticitate. Personaje precum *Coate-goale*, *Zgârie-hârtie*[18], *Fluieră-vânt*, *Împușcă-n-lună*[19] întregesc galeria de embleme onomastice deschisă de *Pehlivanidis* și *Zevzecopol* și demonstrează că

[18] „*Un stat guvernat de* ***Coate goale*** *și* ***Zgârie – hârtie*** *e însă un stat pierdut. Cinic, meschin vânător de cumul și câștig, ilicit înlăuntru, slugarnic în afară, acest element al unei biurocrații inepte, ignorante și comune este nu numai rămășița, dar totodată matca în care se puiește cea mai stângace din toate formele de guvernământ: absolutismul.*" (Eminescu XIII: 294).

[19] „*În capul lui* ***Fluieră – vânt*** *și-a lui* ***Împușcă 'n – lună*** *ideile socialiste nu înseamnă decât solicitare de pensii reversibile ori de posturi, în capetele țăranilor însă ele ar căpăta o însemnătate atât de gravă încât urmările nu sunt de prevăzut.*" (Eminescu XIII: 115).

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

scriitorul a meditat asupra potențialului imagistic al acestor creații din moment ce ele sunt păstrate în bruioanele din manuscrise[20].

În acord cu exemplele și observațiile de mai sus se poate susține că Eminescu recurge în publicistica sa la două matrice de deformare onomastică. În primul tipar se încadrează deformările unor nume de persoană reale, iar cel de-al doilea cuprinde numele create de scriitor, după modele literare și lingvistice de largă circulație.

O astfel de clasificare se potrivește și poreclelor la care gazetarul recurge. Avem, pe de o parte, poreclele și supranumele, puține de altfel, preluate de Eminescu din cotidian și, pe de altă parte, avem foarte multele creații onomastice plăsmuite de imaginația poetului, iar acestea din urmă sunt fie de inspirație livrescă, fie dezvoltate în acord cu spiritul culturii populare. În versificările de atelier din care s-a cristalizat *Scrisorea III* facem cunoștință cu unele din figurile predilecte ale satirei eminesciene, C. A. Rosetti (*Berlicoco*[21]), Ion Brătianu (*Firfiric*), V. A. Urechia (*Pseudo-Ureche*): „*Pe toți îi lasă, muză, îi svârle cât acolo/ Pe Mircea și Vintilă, pe* ***El Berlicoco****/ Nu pierd măcar o vorbă, cuvântul nu mi-1 pun/ Cu cioara cea pârlită ca fundul de ceaun/ Ce minte['n] or ce ziuă, șezând pe Telegraf/*

---

[20] „*Ce bine se așezase firma* ***Zevzecopulos*** *și* ***Pehlivanidis*** *pe aristocratizare ! Luase aere de duci, de conți, de baroni. Chelnerii din Viena nu mai știau ce titluri pompoase să le dea văzându-i încărcați cu fel de fel obiecte de tinichegerie.*" (Eminescu XII: 488).

[21] Bacalbașa (1927/I: 100) oferă amănunte asupra originii poreclelor atribuite celor doi fruntași liberali: „(…) ***Rosetti era tot Berlicoco iar Ion Brătianu tot Firfiric****. Aceste două porecle zugrăveau pe vremuri pe scamatorul ca și pe omul flușturatec. C. A. Rosetti era socotit ca fiind inspiratorul lui Brătianu, ca geniul rău al dualității, ca omul cu resurse și cu tot felul de manopere neleale. De aceea fusese poreclit* ***Berlicoco după numele unui scamator care trecuse prin București****. Ion Brătianu trecea, pe atunci, drept instrumentul, drept o jucărie în mâna lui Rosetti. Oratoria lui, impetuoasă și declamatoria epocei, îl prezentau oamenilor gravi ca pe un ușuratec; de aci porecla Firfiric.* ***Firfirica era o monedă de argint de jumătate sfanț, iar altă firfirică avea o valoare și mai mică. Ion Brătianu, care era și mic de statură, era privit ca un fel de nimic. Un firfiric***."

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

Aceştia [î]nainte-ţi o, Popovici, sunt praf.// Şi nici [în] minte-mi vine, ca vorba să mi-o stric/ Spunând cum s'aranjează bărbosul ***Firfiric****/ Oricât cu amintirea-mi o caut ş'o culeg/ Erou mai bun ca tine eu nu pot să-mi aleg.../ Deci repede ţigara în foc şi la birou/ Tu* ***Popovici Ureche*** *- rămâi al meu erou*." (Eminescu II: 249).

Scriitorul recurge extrem de rar la poreclele date unor personalităţi ale vieţii publice de către contemporani, dar foloseşte un inventar luxuriant de epitete, parifraze, formule de caracterizare, supranume şi porecle create de el. În chip ironic, Ion Brătianu este, uneori, supranumit *Vizirul*[22] şi *Cancelarul*[23]. Lui C. A. Rosetti îi sunt atribuite foarte multe epitete sarcastice de circumstanţă şi supranume mai mult sau mai puţin ocazionale, ca *Sf. Mare Prooroc*[24] sau *Odiseu*[25],

---

[22] „*După cum se ştie organul d-lui Brătianu, în numărul său de alaltăieri, anunţînd retragerea cabinetului, căuta să demonstreze că sistema ministerelor flotante este foarte constituţională din momentul ce* ***Vizirul*** *este statornic*." (Eminescu XI: 126)

[23] „***Cancelarul*** *s-a întors. Partizanii, îngrijiţi, îl încunjură, i se uită în ochi, îi analizează mersul daca e agitat sau ticnit, îl urmăresc cu cine vorbeşte, cui îi întinde mîna cea dreaptă, cui cea stîngă, daca înfăţişarea sa este veselă sau mîhnită, c-un cuvînt, ca de la un adevărat oracol din Delphi, toţi aşteaptă destinele lor din gura ilustrului augur*." (Eminescu XI: 89).

[24] „*Mai mulţi reprezentanţi ai acestei noua puteri europene, mai mulţi soli ai vitezei, iubitoarei de adevăr, lealei si generoasei naţii izraelite petrec la Bucureşti, mirabile dictu, nu în arest corecţional pentru escrocherie, nici în detenţiune pentru vagabondaj, ci gură-n gură cu* ***Sf. Marele Prooroc C. A. Rosetti****, pentru a pune la cale fericirea ţării româneşti, ameninţînd cu intervenţiunea, avînd depline puteri de a cumpăra voturi în Adunări de va fi necesitate şi de a se-nţelege asupra gheşeftului, mai dînd unul, mai lăsînd cellalt*." (Eminescu X: 267).

[25] „***Căpetenia partidului liberal, d. C.A. Rosetti, ca Odiseu cel mult meşteşugareţ****, rătăceşte departe de Itaca cea înconjurată de valuri, de patria sa iubită, multe cetăţi de oameni şi multe datini deprinde, chibzuind să-şi mîntuie sufletul şi pe tovarăşi, cum ar zice bătrînul Homer. Dar toate silinţele sale sînt zădarnice, căci pe cînd meşteşugareţul grec din anticitate lua lumea înainte cu poveşti,* ***Odiseu cel modern*** *întîlneşte în cale-i o lume care-i cunoaşte patria sa mai bine decât el însuşi*." (Eminescu X: 203).

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

iar altor figuri publice, cum ar fi P. Grădișteanu[26] sau V. A. Urechia[27], Eminescu le creează portrete cu evidente tușe pamfletare.

Această dramatizare a scrisului gazetăresc prin construirea de caractere ale căror portretizări se sprijină și pe caracterizarea prin nume sugerează că în publicistica lui Eminescu sinteza de elemente populare și culte a contribuit la crearea unor tipare satirice și parodice inconfundabile și a unui stil publicistic original. Înscrisă în tradiția modelelor retorice și expresive ale vremii, dar depășind clișeele epocii, gazetăria eminesciană proiectează adesea lumea realului în zenitul literaturii.

*

În perioada contemporană deformarea numelor de persoane a suscitat interesul oamenilor de știință[28]. Pe fondul dezvoltării libertăților de expresie și de exprimare, practicate, nu o dată în chip excesiv în mass-media și în alte forme și genuri de discurs public

[26] „*Există un biet om nenorocit aici în București pe care o soartă nemiloasă, hărăzindu-i un cap de mărimea unei măciulii de mac și un trup închircit și ridicol, 1-au zvîrlit totuși pe scîndurile scenei, ba încă i-au mai inspirat și nenorocita predilecție nu pentru farse de genul paiațelor, ci pentru tragedie înaltă, încât vizitarea teatrului e totdauna primejduită de către acest creștin.*

Numele proverbial a acestui geniu ciudat în felul său e Crăcănel. Dacă se dă vro tragedie și joacă și el vrun rol, publicul se prăpădește toată seara de rîs de interpretarea ciudată pe care Crăcănel o dă rolului său tragic; daca se dă vro comedie, publicul plînge de interpretarea, vrednică de comizerațiune a rolelor sale comice.

Ei bine, ***Crăcănelul Parlamentului e d. Petre Grădișteanu***.” (Eminescu X: 269).

[27] „*Toată lumea ghicește că nu poate fi vorba decât despre* ***d. Pseudo-Urechia****.*

Singura mîngîiare ce ne mai rămîne e că acest domn n-a sfeterisit exact numele boierului moldovenesc care se iscălea Ureki, ci a adăogat la trupina cuvîntului sufixul -i-a (Urechia), foarte semnificativ pentru strigătele metamorfozatului rege Midas.” (Eminescu X: 160).

[28] Pot fi consultate cu folos lucrări precum Cesereanu 2003, Dumistrăcel 1995, Zafiu 2001, Zafiu 2007.

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

românesc, fenomenul deformării numelui reflectă întoarcerea la *oralitatea* populară, ale cărei irizații discursive și textuale pot fi cu ușurință descoperite în discursul public actual.

Pluralitatea unghiurilor din care a fost descrisă agresarea numelui arată că o asemenea practică are specificitate lingvistică, întrucât pune în lumină posibilitățile de numire ale unei limbi istorice, și culturală, deoarece relevă împrejurările care împiedică sau favorizează circulația numelor și condițiile în care un nume reflectă realitățile ce stau la baza numirii. Un fenomen atât de cuprinzător poate fi evaluat cu mijloacele general-descriptive ale antropologiei[29] sau, în chip specializat, cu cele ale unor științe diverse: etnolingvistică, psiholingvistică, retorică, stilistică, pragmatică.

În manifestările ei abuzive, deformarea numelui poate primi explicații diferite în condițiile în care descrierea fenomenului se realizează în acord cu realități mereu variind de la o epocă la alta[30]. Considerând că mijloacele de agresiune onomastică întrebuințate de vorbitori servesc pentru a exprima opinii, judecăți sau atitudini (negative, de obicei) față de persoana al cărei nume este atacat, trebuie remarcat că *atacul asupra numelui* reprezintă doar una din *tehnicile de atac la persoană* și face parte dintr-un complex de procedee care au ca finalitate desconsiderarea cuiva: 1. ridiculizarea înfățișării fizice; 2. atribuirea de porecle și/ sau supranume înjositoare; 3. defăimarea prin

[29] Pentru Lévi-Strauss (1978: 83), *a abuza de limbaj* este o deprindere nespecifică așa-ziselor culturi primitive, dominate de prescripții și interdicții comunicative situate la polul opus atitudinii față de limbaj a omului modern, pentru care „*orice pretext este bun pentru a ne exprima, a întreba, a comenta...*". Locvacitatea, „*lipsa de moderație*" în întrebuințarea cuvântului ar fi evidența simbolică care impune o graniță imaginară între omul arhaic și cel modern.

[30] Este știut că în societatea tradițională românească se întâlnește credința că numele este profund legat de purtător, un act magic îndreptat asupra numelui putând afecta integritatea fizică și / sau spirituală a posesorului. Rămâne de stabilit în ce măsură și cu ce mijloace interpretative s-ar putea arăta că asemenea credințe animă și în prezent energiile locuționare, ilocuționare și perlocuționare ale vorbitorilor.

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

insultare; 4. denigrarea valorilor individuale ori discreditarea credințelor cuiva; 5. ofensele aduse inteligenței sau conduitei individuale; 6. violarea dreptului la intimitate; 7. umilirea membrilor familiei și a celor din cercul de rude ori de apropiați; 8. colportarea de zvonuri; 9. minciuna; 10. dezinformarea etc. Recursul la aceste mijloace de atac la persoană pune în lumină existența, amploarea și impactul strategiilor discursive și de acțiune prin care se urmărește calomnierea, compromiterea sau înjosirea cuiva.

Din perspectivă retorică, aceste tehnici de agresiune se concretizează, dar nu în toate situațiile de comunicare, în realizări retorice de tipul *argumentum ad hominem*, dacă formularea sau respingerea unei teze evită recursul la dovezi dând, în schimb, prilej unuia dintre protagoniștii actului lingvistic să declanşeze atacul la persoană. De exemplu, în argumentarea tezei că anumite segmente ale presei româneşti manipulează opinia publică, un gazetar poate recurge la un complex de tehnici de agresare, pentru a supralicita solidarizarea cititorului cu punctul de vedere exprimat: „*În rest, diversiunea mediatică pusă la cale de* ***felicși-motani***, ***vadimaci*** și ***prostănaci*** *continuă*”[31] (Victor Lungu, „Ce nu văd în drum spre aeroport ?”, *Monitorul de Cluj*, 23.03.2007). Se observă că, în acest context, agresarea numelui, prin derivare cu sufix și prin actualizarea opoziției de număr (*vadimaci*) precum și recursul la porecle și supranume peiorative (*felicși-motani*, *prostănaci*) generează, în planul textului, manifestarea unor trăsături expresive, oralitatea și ironia. În alte contexte, agresarea numelui reflectă acțiunea funcției ludice. Comicul de limbaj generat prin deformarea numelui sprijină și devine ornament lexical al tezei că manipularea se realizează prin intermediul unor emisiuni de televiziune: „*Oare* ***băsescologii*** *și* ***băsescofilii*** *nu lucrează deja intens pentru acest proiect? Studiez* ***băsescologic*** *acest aspect și cred că o să se*

[31] Exemplele extrase din publicațiile in format electronic și opiniile exprimate pe diverse pagini de internet sunt transcrise ca atare, fără corecturi.

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

implemeteze o tactică de ***băsesculare****. Mai exact, cred că se urmăreşte* ***băsescărirea*** *romanului telespectator chiar în ziua congresului PNL. Eu zic să nu se joace prea mult cu* ***băsescoiala*** *asta*" (lilick-auftakt.blogspot.com, 25.02.2010).

Din perspectivă pragmatică, tehnicile de atac la persoană se concretizează în acte şi secvenţe discursive (face threatening acts – FTAs, Brown/Levinson 2004) ce trebuie descrise prin raportare la *principiul politeţii*. De regulă, agresarea prenumelui este convergentă, ca tehnică de atac, cu alte procedee de reliefare a *acumulării* (paralelism sintactic, apoziţie – Fontanier 1977: 267, Grupul μ 1974: 108-12), mecanism (macro)discursiv prin care se dezvoltă *invectiva*: „*Căci pentru preşedintele mult iubit, pentru dragul conducător, pentru Regele-Soare al pedeleilor, pentru cel căruia însuşi astrul zilei îi dă onorul şi se reflectă fericit în locul de unde a dispărut o vestită şuviţă,* ***pentru Trăienel - flotă-dispărută, pentru Trăienică - ne-luptătorul cu criza, pentru Zeus de la Cotroceni****, criza nu există*!" (Vasile Popeangă, PSD, Şedinţa Camerei Deputaţilor, 14.12.2010).

Atacul atinge grad maxim de intensitate prin recursul la poreclă (*Zeus de la Cotroceni*), paralelismul sintactic favorizând mutaţia de la funcţia publică pe care o deţine persoana-obiect al discursului la ridiculizarea fizionomiei şi numelui individului. Prin urmare, dezvoltarea stilistică [ANTIFRAZĂ: *pentru preşedintele mult iubit*] → [PORTRETIZARE IRONICĂ: *pentru cel căruia însuşi astrul zilei îi dă onorul şi se reflectă fericit în locul de unde a dispărut o vestită şuviţă*] → [DEFORMARE ANTROPONIMICĂ: pentru *Trăienel* - flotă-dispărută, pentru *Trăienică* - ne-luptătorul cu criza] → [PORECLĂ: pentru *Zeus* de la Cotroceni] reflectă translaţia de la ironizarea lipsei de competenţă în raport cu funcţia publică pe care o deţine o anumită persoană (tehnică discursivă uzitată în discursul politic românesc şi nu numai), la atacuri, implicite mai întâi, explicite mai apoi, asupra înfăţişării şi numelui individului (tehnică discursivă abuzivă, calomnioasă). Lipsa de politeţe discursivă, concretizată în ridiculizarea aspectului fizic al persoanei şi a numelui pe care aceasta îl poartă, este evidentă. De fapt, creatorul

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

acestui act discursiv își propune de la început să fie nepoliticos. În conjuncție cu porecla și cu celelalte mecanisme de atac la persoană, diminutivele peiorative intră într-o serie endocentrică[32] prin care se dezvoltă, în plan imagistic, o caricatură în care se poate descoperi cu ușurință șablonul dictatorului autoritar, corupt și capricios, lipsit de maturitate.

Din perspectivă stilistică, agresarea numelui trebuie descrisă ca expresie a unei atitudini (Vianu 1968: 35-40) față de ceea ce se comunică. Cel mai adesea, atacul asupra numelui se declanșează ca reacție față de felul de a fi, spusele, credințele, valorile sau acțiunile cuiva, fie ele reale sau prepuse. În enunțul „*Doar așa îmi explic ultima găselniță a fostului viitor etalon al politicii românești*, «***bocul***»" (Horea-Dorin Uioreanu, PNL, Ședința Camerei Deputaților, 7.09.2010), transformarea numelui de persoană în nume comun[33] („comunizarea numelui propriu", Câmpeanu

[32] Prin *serie endocentrică*, Grupul μ, (*Retorică*, 144) denumește o construcție semantică în care „*fiecare termen al seriei derivă din precedentul prin adiționarea uneia sau mai multe seme sau determinări și reflectă o nouă alegere făcută prin posibilitățile echivalente la acest nivel*". În fragmentul de discurs parlamentar citat se observă existența a două serii endocentrice. Prima serie, de natură semnificativ-denominativă, întemeiată pe translația *președinte* + determinant / determinant + *conducător* / *Regele-soare* + determinant, o „activează" pe cea de-a doua, de natură indicativ-onomastică, întemeiată pe dezvoltarea *Trăienel* + determinant / *Trăienică* + determinant / *Zeus* + determinant. Pentru detalii privind construcțiile endocentrice, a se vedea Bloomfield 1973: 194-197, Bidu-Vrănceanu et al. 2001: 195, Ciompec 1985: 58-70.

[33] Un alt exemplu, mult mai violent, în care transformarea numelui propriu în nume comun — prin actualizarea unor opoziții nespecifice substantivului propriu, dar caracteristice substantivului comun (opoziția de număr, în speță) — este subordonată forței silogismului, demonstrează dezechilibrul discursiv dintre *logos* și *pathos*: „*Proiecția legislativă a sistemului unitar al pensiilor, susținută de* ***clica bocilor*** *care guvernează România, sfidează principiile de drept, logica și cetățenii.* ***Legea asta este un excrement portocaliu, cu sânge roșu, care pute chiar mai rău decât legea unică a salarizării***" (Ion Stan, PSD, Ședința Camerei Deputaților, 2.03.2010). Într-un alt exemplu de declarație politică, actualizarea opoziției de număr transformă numele de persoană în „etichete" ale unor tipuri de agenți cu acțiune distructivă: „*Cred că nimeni*

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

1975: 132), este, deopotrivă, procedeul discursiv prin care emițătorul își manifestă nemulțumirea față de o decizie sau acțiune politică și mecanismul lingual prin care se încearcă impunerea discreditării, receptorul fiind „dirijat" să înțeleagă că „unitatea de măsură" a lipsei de pricepere administrativ-politică este „*bocul*".

Considerațiile de mai sus permit interpretarea deformării onomastice ca fenomen discursiv cu rol evaluativ, ca proces prin care procedeele de agresare a numelui de persoană înlesnesc „mutarea" numelui din clasa stilistică a mărcilor de individualizare în clasa mărcilor de caracterizare.

Agresarea antroponimică are numeroase trăsături comune cu *atribuirea de porecle*[34]. În calitate de „*paranume*" (Kis 1976: 127-142) poreclele sunt semne lingvistice motivate caracterizate de „*semioză deschisă*", adică de sensibilitate față de „*contextul situațional*". Spre deosebire de numele-bază, ale căror trăsături lingvistice esențiale sunt caracterul convențional (numele de familie se moștenește, prenumele se dobândește) și caracterul indicativ (numele desemnează un posesor), numele deformate au adesea caracter motivat și caracter semnificativ (numele devine purtător de valori contextuale). Pentru a verifica validitatea acestei observații analiza pune accent pe două aspecte: resursele deformării onomastice și tehnicile de agresare a numelor.

Între mijloacele lingvistice prin care se realizează deformarea numelui, cel mai uzitat este *derivarea*. Pot fi incluse în această categorie trei varietăți (subspecii) de elemente care se deosebesc unele de altele nu prin mecanismul prin care iau naștere, fiindcă acesta este comun, ci

---

nu se va mai mira dacă, peste câteva zile, ***Bocii, Vlădeștii*** *sau* ***Șeitanii*** *vor veni să ne spună că impozitează aerul, lumina soarelui, mersul pe jos sau cu bicicleta, plimbările în parc cu nepoții sau, poate, întunericul din case.*" (Iuliu Nosa, PSD Ședința Camerei Deputaților, 23.02.2010).

[34] Amintim doar două studii interesante privind pertinența pragmastilistică a poreclelor, materialul faptic fiind alcătuit din caracterizările onomastice ale copiilor (Goran 1982, 1987).

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

prin relevanța lor pragmastilistică, adică în funcție de intensitatea emfatică și expresivă a creației cu pricina în raport cu altele dezvoltate pe baza aceluiași procedeu formativ. Pe baza acestui criteriu pot fi distinse: a) creații realizate prin derivare cu sufixe, b) creații diminutivale și augmentative și c) creații cu derivative antroponimice.

Un alt mijloc formativ, *compunerea*, permite a) apariția unor creațiile exotice cu afixoide savante și b) dezvoltarea unor serii de compuse efemere iar procedeul numit *trunchiere* determină punerea în circulație de *hipocoristice peiorative*.

Derivarea este procedeul la care s-a recurs cel mai des în formarea numelor de persoană românești. Procedeul pune în lumină faptul că nu toate particulele derivative sunt la fel de potrivite pentru a se uni cu o bază spre a alcătui un nume, aspect subliniat, între alții, de Graur (1965: 110).

a) *Derivarea cu sufixe* demonstrează că baza-nume de persoană se poate uni numai cu anumite clase de afixe, cele mai compatibile fiind sufixele *substantivale*, *adjectivale* și *verbale*[35]. Explicația acestei restricții distributive este că particula derivativă se solidarizează cu baza-nume de persoană numai în măsura în care aglutinarea celor două unități favorizează apariția de termeni ale căror semnificații stau în legătură cu spusele, comportamentele și acțiunile persoanei al cărei nume este supus deformării. Sufixele substantivale cu cel mai ridicat randament formativ sunt –(*i*)*adă*, *-eală*, *-ism*, și *-isme*.

Sufixul –(*i*)*adă*, la modă la începutul anilor ’90 (Uritescu 1993: 68:73), impune bazei trăsătura semantică ‘(rezultat al unui) eveniment de anvergură’. Succesul derivării cu acest sufix rezidă în capacitatea derivativului de a transforma baza de derivare în simbol denominativ al

[35] Pietreanu (1982: 261-274) analizează determinantele onomastice *–ism*, *-an*, *-iza* arătând că ele sunt conotate pozitiv în limbajul științelor umaniste. Goga (1987: 29-38) descrie mai multe derivate verbale cu bază antroponimică concluzionând că acestea au proprietatea de a include în sfera lor semantică denotații și conotații legate de identitatea purtătorului numelui.

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

unui eveniment, al unei producții culturale, prin actualizarea contextuală a ceea ce Bally (1951/I: 204) numește „efecte de evocare" etc. Creații de tipul *Daciada* (ansamblu național de întreceri sportive din perioada comunistă), *Spartachiada* (concurs sportiv anual între elevii liceelor militare), formate de la nume proprii (Dacia, Spartacus), au fost continuate de creații având la bază nume comune emblematice pentru realitățile democratice postdecembriste: *complotiadă*, *huliganiadă*, *mineriadă*, *victimiadă* (Uritescu 1993: 69-70) etc. Randamentul lexical-formativ al sufixului a rămas ridicat prin unirea cu o bază de derivare reprezentată de un nume de persoană. În timp, s-au schimbat doar „eroii" care au inspirat dezvoltarea deformărilor onomastice, dar procedeul și-a păstrat vigoarea stilistică: *Băsesciadă* < Băsescu; *Bocăniada*[36] < Boc; *Iliesciada*[37] < Iliescu; *Năstăsiadă* < Năstase; *Tăriceniada*[38] < Tăriceanu ; *Vadimiadă* < Vadim etc. Unirea sufixului – *(i)adă* cu un nume de persoană scoate în evidență forța expresivă, ironică, a cumului de astfel de derivative, după cum se poate observa din secvența următoare, în care autorul problematizează chiar valoarea conotativă ce se pot atribui sufixului: „*Săptămâna trecută a fost demarată în forță o amplă operațiune politică. Se cheamă* ***Ritziada****. Săptămâna aceasta a început o altă operațiune politică, tot în forță. Se cheamă* ***Nemirschiada****. Probabil că vor mai urma și alte operațiuni de acest gen, stil isterie generală, spectacol jalnic intitulate în diverse feluri. Or să mai urmeze probabil și o* ***Udriadă****, și o* ***Videniadă****, și-o* ***Berceniadă****, și-o* ***Blaghiadă*** *și-o* ***Geoniadă****, și-o* ***Nițiadă****, și-o* ***Nicaiadă****, și-o mai ce vreți dumneavoastră. Tonul a fost dat, bineînțeles de* ***Sterlinghiadă****. Ce înseamnă o «iadă» și cui folosește? O «iadă» înseamnă o mediatizare excesivă a unui singur caz de corupție sau de pretinsă corupție, așa cum a fost cazul Sterling, mergându-se pe isterizarea maselor*" (opiniicetatenesti.com, 30.06.2009).

---

[36] Titlul unui articol din *Săptămâna financiară*, 28.05.2010.

[37] „***Mineriada*** *iese și denunță* ***Iliesciada***", *Cotidianul*, 15.06.2005.

[38] Titlul unui articol din *Evenimentul zilei*, 24.05.2006.

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

Sufixul *–eală* poate impune bazei de derivare mai multe valori semantice (Pascu 1916: 233-236), compatibilă cu baza de derivare nume de persoană fiind 'asemănarea': *antonesceală* < Antonescu; *băseală* < Băs[escu]; *băsesceală* < Băsescu; *ceaușesceală* < Ceaușescu; *iliesceală* < Iliescu etc. Ocazional, baza de derivare își are originea într-un nume de persoană, iar în acest caz sufixul *–eală* actualizează valoarea semantică ('acțiune'): de la numele propriu *Boc* s-a format verbul *a bocăni* ('a face ca Boc') și substantivul *bocăneală*. Atacul ironic asupra numelor politicienilor[39] este extins și asupra altor nume cu notorietate din spațiul public românesc: sportivi (*pițurceală* < Pițurcă); starlete de televiziune (*columbeală* < Columbița < Columbeanu); zone mondene (*dorobănțeală* < Dorobanți).

Sufixul neologic *-ism* (Pascu 1916: 412) orientează baza de derivare, nume comun sau propriu, să exprime valoarea semantică 'orientare teoretică sau practică, în acord cu realitatea denumită'. Există două categorii de baze de derivare cu care sufixul este compatibil: numele de persoană, ca atare: *marxism* < Marx sau un adjectiv cu originea într-un nume de persoană: Eminescu > eminescian > *eminescianism* (Pietreanu 1976: 269). În prima categorie pot fi incluse creații lexicale purtătoare de conotații negative, precum *băsism*[40] < Băs[escu]; *bocism* < Boc; *năstăsism* < Năstase; *udrism* < Udrea; *oprism* < Opr[escu]. Din cea de-a doua categorie fac parte termeni conotați

---

[39] În exemplul „*Nu îmi place Traian Băsescu și nu apreciez toată* ***ritzi pitziala*** *și* : 68:73 *de pe lângă el*." (Stefan Abageru, 10.11.2009, ciutacu.ro), agresiunea antroponimică *ritzi pitziala* rezultă, probabil, prin contaminare: denumirea jocului „X și 0", *riți-piți*, „se sudează" cu numele de familie *Ridzi*. Formarea poreclei *Riți-Piți* (sau *Ritzi-Pitzi*) de la numele de familie este favorizată de atracția paronimică dintre cele două embleme onomastice. Pe de altă parte, *paranumele* poate fi interpretat ca asociere a numelui Ridzi cu un determinant, *piți*, rezultat din trunchierea cuvântului argotic *pițipoancă*.

[40] „*situatia este spre bine, totul este demolat prin tranziție, prin* ***băsism, udrism, oprism***" (anonim, 17.10.2010, pesurse.ro).

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

peiorativ cum ar fi *antonescianism*, *băsescianism*, *iliescianism* etc. Cele două modele derivative coexistă[41].

Tot substantive se formează şi cu sufixul *–isme*, însă modelul derivativ nu ar trebui confundat cu cel dezvoltat prin sufixul *–ism*, pentru că îşi are originea în creaţii lexicale din limba engleză, de tipul *bushisms*, *blairisms*, *clintonisms*, termeni care denumesc exprimările bizare sau greşelile de exprimare nostime ale unor politicieni din lumea anglo-americană. Sub presiunea modelului în *–isms* s-au dezvoltat în limba română calcuri cu sufixul *–isme*. Sufixul impune bazei de derivare o valoare semantică identică celei exprimate de termenii englezeşti, 'manieră discursivă (comică) a lui X' - în care X este persoana publică ale cărei slăbiciuni discursive sunt ridiculizate prin respectivele calificative substantivale. Numărul acestor creaţii lexicale este mare şi indică autorul scăpărilor discursive[42], derivarea nefiind restrânsă doar la nume de politicieni, ci este extinsă la porecle, trunchieri şi abrevieri onomastice: *bahmuţisme* < Bahmuţ[eanu]; *becalisme* < Becali; *bergodisme* < Bergodi; *borcisme* < Borcea; *columbenisme* < Columbeanu; *coposisme* < Copos; *dolănisme* < Dolănescu; *ebaisme* < EBA < E[lena] Bă[sescu]; *funarisme* (var. *funărisme*) < Funar; *hagisme* (var. *hăgisme*) < Hagi; *iliescisme* < Iliescu; *miticisme*[43] < Mitică [Dragomir]; *piţurcisme* < Piţurcă; *prigonisme* < Prigoană; *prostănăcisme* < *Prostănacul* [poreclă dată lui Mircea Geoană]; *vadimisme* < Vadim; *vanghelisme* < Vanghelie; *zăvorănisme* < Zăvoranu etc. Ocazional, pot fi

---

[41] „***Băsescianism, pontism, antonescianism***, *tembelism*", *România liberă*, 25.02.2010.

[42] „***Hrebenciucisme, taricenisme, crinisme*** *si* ***orbanisme***" (Andradda, 02.02.2010, ziare.com).

[43] Termenul *miticisme* poate fi şi o reprezentare lexicală a spuselor lui Mitică, bucureşteanul prin excelenţă. Se poate lua în considerare, în sprijinul acestei interpretări, forma de plural *mitici*, cu sensul „bucureşteni". O altă creaţie ilustrativă pentru păcatul de a vorbi fără rost, mai ales în viaţa politică, este termenul *dâmboviţenisme* < Dâmboviţa.

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

descoperite derivate cu baza nume comun sau verb: *mogulisme* < mogul; *manelisme* < manele; *smiorcăisme* < a (se) smiorcăi etc.

Cele mai uzitate *sufixe adjectivale* sunt *–ar*, *–iot* şi *-ist*. Creaţiile formate cu sufixul *–ar* indică asemănarea sau solidaritatea cu modelul valoric reprezentat de purtătorul numelui, ceea ce face ca adepţii purtătorului să fie ridiculizaţi printr-un calificativ peiorativ format de la un antroponim: *băsescar* < Băsescu; *becalar* < Becali; *năstăsar* < Năstase; *vanghelar* < Vanghelie; *pițurcar* < Pițurcă etc.

Sufixul *–iot* indică apartenenţa, trăsătură semantică ce favorizează apariţia unor termeni folosiţi mai ales la plural[44], precum *băsesciot* < Băsescu; *becaliot* < Becali; *iliesciot* < Iliescu; *năstăsiot* < Năstase; *tariceniot* < Tăriceanu; *vadimiot* < Vadim; *vangheliot* < Vanghelie etc.

Sufixul *–ist* are un randament funcţional mai ridicat decât sufixul *–iot*, fapt explicabil prin aceea că *–ist* este utilizat în constituirea de denumiri ale partizanilor unui om politic sau ai unei grupări (Pascu 1916: 422): *băsist* < Băse[scu]; *bocist* < Boc; *crinist* < Crin [Antonescu]; *tăricenist* < Tăriceanu; *udrist* < Udrea etc. Derivatele cu sufixul *–ist* pot fi întrebuinţate şi ca substantive.

Derivatele create cu sufixul verbal *–iza* „*au valoare depreciativă*" (Pietreanu 1982: 268). În discursul public actual, baza antroponimică de derivare impune valoarea semantică 'asemănare', iar sufixul orientează această valoare în direcţia de semnificare 'a preface ceva în acord cu viziunea lui X': *becaliza* < Becali; *berceniza* < Berceanu; *criniza* < Crin; *geoaniza* < Geoană etc. Vorbitorii se servesc frecvent de formele de infinitiv lung şi cele de participiu ale verbelor formate cu bază nume de persoană.

b) Ca elemente constitutive ale tehnicii de agresare antroponimică, *creaţiile diminutivale* şi *augmentative* reliefează atât amploarea procesului

[44] Unele contexte ilustrează întrebuinţarea substantivală a termenilor: „*ar face foarte bine romaniei ca aceasta adunatura de* ***hrebenciuci*** *si* ***mikispagari*** *+* ***nastasiotii*** *sa se dizolve si sa dispara pentru totdeauna*" (roxette, 09.07.2008, comentariul la articolul „*Iliescu: Demisiile din Cluj sunt o reacţie corectă*", clujeanul.ro)

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

de numire cât şi atitudinea negativă faţă de purtătorul numelui. Spre deosebire de augmentative, care evidenţiază, prin sugestia impusă de sufixe, disproporţia stilistică între derivativ şi bază, diminutivele capătă expresivitate prin contrastul dintre creaţia lexicală folosită, în condiţii obişnuite, ca formă de alint şi contextul discursiv peiorativ în care termenul este utilizat, inducându-se astfel sugestia semantică de 'micime' sau de 'infantilism'. Sufixarea diminutivală şi augmentativă afectează fie prenumele, fie numele, cu observaţia că formele diminutivale sunt mai bine reprezentate cantitativ decât cele augmentative. Nu am inclus aceste creaţii în clasa celorlalte derivate cu sufixe pentru că ele par a avea un statut funcţional şi expresiv distinct.

Sufixarea diminutivală a prenumelui este specifică registrului familiar, fiind, în principiu, incompatibilă cu registrul adresării formale, caracteristic pentru discursul publicistic şi politic: *Adelu* (Năstase), *Adiţă* (Videanu), *Crinişor*[45], *Crinuţ* (Antonescu), *Emiluţ* (Boc), *Lenuţa*[46] (Udrea), *Răducu*[47] (Berceanu), *Vasilică* (Blaga), *Victoraş* (Ponta); *Monicuţa* (Columbeanu) etc.

Sufixarea diminutivală a numelui de familie subliniază gradul sporit de intensitate a atacului, unele contexte demonstrând că forţa expresivă a diminutivelor este amplificată dacă baza de derivare este o creaţie hipocoristică[48]: (Adriana) *Bahmuţica*; (Radu) *Bercenelu*; (Emil) *Bocuşor*; (Monica) *Columbiţa*/ *Columbica*; (Adrian) *Năstăselu*; (Călin) [Popescu] *Tăricelu'*; (Elena) *Udrica*; (Adrian) *Videnică*/*Videnelu'* etc. Unele exemple

---

[45] „***Crinişor**, nu te-ai săturat să fii remorca lui **Victoraş** ?*" (Traian Tudorescu, 31.10.2010, giurgiu-news.ro).

[46] „***Lenuta** Udrea, **Raducu** Berceanu, **Sile** Blaga...toti astia sunt doar niste angajati ai nostri, ai poporului, platiti din taxele mele si ale tale*" (anonim, 19.05.2010, ziare.com).

[47] „*Cu alte cuvinte, pedeliştii ne-au luat de pe cap pe capii **Răducu, Adriean şi Vasilică** şi ne-au procopsit cu cvartetul Băsescu – Udrea – Boc - Anastase*" (Vasile Popeangă, PSD, Şedinţa Camerei Deputaţilor, 5.10.2010).

[48] „*De unde bani, daca **adita** i-a papat impreuna cu **taricelu', vosganelu', orbanelu', vanghelu', hrebenelu', prostanelu**"* (domino63, 27.05.2010, economie.hotnews.ro).

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

demonstrează că diminutivarea poate fi amplificată şi de sugestii eufonice: *Ilenuța Băsescuța*[49], *Trăienelu Băselu*[50], *Adelu' Năstăselu'* etc.

Sufixarea augmentativă a prenumelui este sporadică, fiind înregistrate puține creații de acest tip, fapt ce legitimează considerația că acest tip de atac se produce mai cu seamă asupra numelor masculine terminate în consoană: *Crinoi* (Antonescu), *Trăienilă* (Băsescu) etc.

Sufixarea augmentativă a numelui de familie este la fel de rară ca şi agresarea augmentativă a prenumelui, fiind, de regulă, rezultatul unui izomorfism denominativ care implică concurența între numele de persoană şi un „paranume" ale cărui origini pot fi regăsite în alte realități ori producții socio-culturale: (Emil) *Bocănilă*[51] < Bocănilă, nume al unui iepuraş din filmul de desene animate *Bambi*; (Traian) *Băsescoiul*[52] < *broscoi* etc.

c) *Creațiile cu derivative de tip antroponimic* prezintă interes pragmatic şi stilistic pentru că pun în lumină procesul prin care numele de persoană îşi actualizează, în plan contextual, o funcție de simbolizare. Pot fi incluse în această subclasă agresările cu rol depreciativ sau umoristic care se dezvoltă prin suprimarea unor afixe din structura numelui şi adăugarea de derivative frecvent întîlnite în formarea prenumelor şi / sau numelor româneşti. Pascu (1916: 399) observă că sufixul de origine neogrecească *–ache* se foloseşte în limba română pentru a forma „*diminutive alintătoare*", mai ales prenume, dar

---

[49] „*In rest,* ***Ilenuta Basescuta*** *este jalnica*" (catwalk sau talk, 9.03.2008, comentariu la articolul „*Elena Băsescu, cuprinsă de emoții politice*", România liberă, 9.03.2008).

[50] „***Traienelu-Baselu****-Preaiubit-de-****Traienelu-Ungurelu***", (Costin Sandu, 2.03.2007, tru.blog.cotidianul.ro, reacție la articolul lui Traian Ungureanu, „*Oda lui Vasile Voiculescu*").

[51] „*Rămâne sporul de vechime, care se pare că nu a intrat încă în atenția Guvernului* «***Bocănilă***», *dar nu se știe care va fi soarta acestuia*!" (Florin Țurcanu, PNL, Şedința Camerei Deputaților, 24.03.2009).

[52] „*Iaca scenariu mai strasnic:* ***Basescoiul*** *pistoneaza pentru parlament unicameral*" (Costin Sandu, 04.02.2010, cristianpreda.ro).

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

și termeni peiorativi. Astfel, prenumele unor persoane publice, Crin (Antonescu), Emil (Boc), Liviu (Negoiță), Silviu (Prigoană) ș.a., sunt adesea deformate cu ajutorul sufixului *–ache*, formele rezultate, *Crinache*, *Emilache*, *Livache*, *Silvache* fiind valorificate pentru a-i ridiculiza pe purtătorii prenumelor respective. Sufixul este frecvent atașat și numelor de familie[53], intensitatea ironiei fiind, de regulă, mai puternică.

Sufixul antroponimic *–escu*, prezent în structura multor nume de familie românești, este adăugat fie unor prenume (mai rar): *Crinescu* < Crin; *Trăienescu* < Traian etc., fie unor nume de familie, prin adăugarea sufixului sau prin înlocuirea afixului deja existent: *Boculescu* < Boc; *Bercenescu* < Berceanu; *Tăricenescu* < Tăriceanu; *Videnescu* < Videanu etc., fie prenumelui și numelui de familie deopotrivă (foarte rar): *Adrienescu Năstăsescu*[54] < Adrian Năstase etc. Acest mecanism de agresare se observă și în deformarea ocazională a numelor purtate de persoane de sex feminin, cu respectarea opoziției de gen, *-escu* (pentru masculin) - *-easca* (pentru feminin): *Udreasca*[55] < Udrea, și are, în general, rolul de a întări neîncrederea ori disprețul față de spusele, atitudinile sau faptele purtătorilor. Actualizarea opoziției de număr, *-esc*(*u*), pentru singular, *-ești*, pentru plural, acompaniată mai mereu de scrierea cu literă mică a antroponimului, confirmă supoziția că atacul

---

[53] „*Cum poti sa-i faci sa inteleaga pe* ***bocache, livache, udrache, bercenache, besescucache****, etc, ca nu sant buni de nimic*", kid, 25.01.2010, ziare.com (reacție la articolul semnat de Livia Stroie, „*Monica Macovei: PD-L a înțeles că e nevoie de oameni competenți*").

[54] „*Unde erau in Dec 1989 al de* ***Adrienescu Nastasescu****, al'de* ***Adrienescu Severinescu Bruckenesku*** *si toti profitorii "guvernescu" de mai tarziu*" (Tracanau, 04.08.2010, reacție la articolul „*Marius Oprea promite un serial despre relația lui Băsescu cu Securitatea*", ziarero.antena3.ro).

[55] „*Are aceeasi scoala ca si* **udreasca**" (atent, 27.01.2011, reacție la articolul semnat de Ovidiu Bărbulescu și Alexandru Moise, „*Boagiu «a integrat» Norvegia în UE*", gandul.info).

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

asupra numelor reflectă considerarea persoanelor purtătoare ca „obiecte" ale comunicării verbale[56], prin „strămutarea" discursivă a unor nume proprii în clasa numelor comune.

Compunerea are o pondere redusă în formarea numelor de familie românești. În discursul public actual, compunerea servește unor intenții comunicative diverse ce au ca finalitate desconsiderarea purtătorului numelui.

a) Creațiile cu elemente de compunere savantă au caracter exotic, atât prin numărul rar de apariții cât și prin sugestia de „cultism" sau, mai clar, de ornament (manierist) care imită sursele denominative culte. Succesul acestui procedeu formativ, care generează mai ales termeni substantivali și adjectivali, trebuie pus pe seama contrastului dintre registrul înalt, cult, specializat pe care îl indică afixoidele și registrul comun evocat de numele proprii.

Pot fi incluse în această subclasă de compuse, formațiile compuse cu sufixoide, cele cu prefixoide fiind aproape inexistente: *-fag*: *băsescofag* < Băsescu etc.; *-fil*[57]: *băsescofil* < Băsescu, *crinofil* < Crin, *geoanofil* < Geoană, *iliescofil* < Iliescu, *tăriceanofil* < Tăriceanu; *-fob*: *băsescofob* < Băsescu, *bocofob* < Boc etc.; *-fobie*: *antonescofobie* < Antonescu, *băsescofobie* < Băsescu, *becalofobie* < Becali, *bocofobie* < Boc, *iliescofobie* < Iliescu; *-latrie*: *băsescolatrie* < Băsescu; *-log*: *băsescolog* < Băsescu, *crinolog* < Crin; *iliescolog*; *-logie*: *bocologie* < Boc, *iliescologie* < Iliescu; *-man*: *băsescoman* < Băsescu, *bocoman* < Boc; *-manie*: *băsecomanie* < Băsescu, *becalomanie* < Becali, *udromanie* < Udrea; -

[56] „***Basesti bocalesti elenesti videnesti*** *si tot felul de imbogatiti posdecembristi*" (anonim, 11.10.2010 graiulsalajului.ro).

[57] „*Sint roman, nu* ***x-ofil*** **(*basescofil, geoanofil, iliescofil*,** *etc!) Ma intereseaza sa fac ce este necesar pentru romani*!" (naicul, 26.10.2009, forum.realitatea.net). În comparație cu termenii formați prin adăugarea sufixoidului *–fil*, creațiile formate cu sufixoidul *–filie* sunt mult mai rar întrebuințate, ceea ce indică că agresiunea antroponimică este favorizată de necesitatea, motivată obiectiv sau subiectiv, de a atribui o „etichetă" denominativă partizanilor sau admiratorilor unei anumite persoane publice.

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

oid[58]: *băsescoid* < Băsescu, *becaloid* < Becali, *iliescoid* < Iliescu, *năstăsoid* < Năstase, *vadimoid* < Vadim etc.

De un succes aparte se bucură creațiile cu elementul de compunere savantă *-ită*: *băsescită* < Băsescu; *becalită* < Becali, *ceauşită* < Ceauş[escu]; *iliescită* < Iliescu; *năstăsită* < Năstase; *orbanită* < Orban; *tăricenită* < Tăriceanu; *vadimită* < Vadim; *vanghelită* < Vanghelie; *videnită* < Videanu etc. Create ca urmare a popularizării informațiilor şi termenilor din domeniul medical, aceste cuvinte scot în evidență reacția de respingere a ceea ce este considerat „patologic", pornindu-se, probabil, de la premisa că numele de persoană poate reflecta, în plan lingvistic, presupusele neajunsuri şi suferințe pe care opinia publică le atribuie purtătorilor respectivelor nume. În planul imaginarului colectiv, maladiile atribuite unor persoane publice, în special cele atribuite oamenilor politici, evidențiază judecata de valoare, larg răspândită, potrivit căreia clasa politică românească este afectată de „boli" precum: lipsa de onestitate şi de cuvânt, instabilitatea ideologică, corupția, ineficiența administrativă ori legislativă şi altele asemenea. Acest punct de vedere este congruent cu observația că denumirea abreviată a unui partid politic sau culoarea aleasă pentru a reprezenta gruparea sunt supuse aceluiaşi mijloc de formare a unor termeni folosiți cu intenție predominant depreciativă: *pedelită*[59] < pedele < PD-L (Partidul Democrat Liberal), *portocalită*[60] < portocaliu (culoarea-emblemă a PDL) etc.

Echivalarea unei slăbiciuni omeneşti, reale sau imaginare, cu o formă de *–ită* favorizează întrebuințarea discursivă a unor creații care

---

[58] „*da! 20 de ani sunt un mizilic in termeni de schimbarea mentalitatilor unui popor pentru care educatia a devenit o pierdere de timp in evolutia spre tiparele* ***becaloide*** *sau* ***vangheloide***", Riddick, 07.06.2009, voxpublica.realitatea.net.

[59] „*Directorii doljeni, îmbolnăviți de «****pedelită****»*", *Gazeta de Sud*, 7.10.2009, ziare.com.

[60] „*Liberalii vor să ne vindece de* ***portocalită***", *Jurnalul de Botoşani şi Dorohoi*, 31.10.2008, ziare.com.

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

au ca bază și nume ale unor persoane cu notorietate, altele decât politicienii, îndeosebi persoane din lumea mondenă sau din cea sportivă: *columbenită* < Columbeanu; *borcită* < Borcea etc.

Un alt tip de compunere, mai rar întâlnit, este reprezentat de formarea unor serii de *compuse efemere*, având ca bază un antroponim. Procedeul are un randament formativ scăzut, dar un potențial expresiv însemnat, deoarece constituenții adjectivali ai întregului configurează, prin derivare cu diverse sufixe de agent, dezvoltarea unor unități lingvistice complexe care impun valori semantice contextuale precum 'apartenența', 'cauza' sau 'originea', prin care creatorul unor astfel de efemeride încearcă să legitimeze o opinie sau o considerație personală și să ornamenteze discursul. Din punctul de vedere al organizării structurale, pot fi identificate patru categorii de serii de compuse, a căror frecvență de apariție în discursul public depinde numărul de constituenți lexicali: a) serii cu doi termeni (cele mai frecvente): *ciorbisto-ciuvicii*[61]; *tăriceano-vosganian*; *tăriceano-gionist*; *băsesco-bocuți* etc.; b) serii cu trei termeni: *tăriceano-antonesciano-patriciană*[62]; *băsesco-boc-șeitanistă*; *udristo-băsesco-PDL-iști*; c) serii cu patru termeni: *ceaușesco-băsesco-videano-pedelistă*[63]; d) serii cu cinci sau mai mulți termeni (cele mai rare): *securisto-iliisto-băsesco-opristo-comuniști*[64].

Aceste compuse sunt caracterizate de semioză deschisă, în sensul

---

[61] „*Este regretabila lipsa de reactie a CNA-ului fata de cohorta de manipulatori, «aparatori ai statului de drept», ce s-a infaptuit prin fuziunea «ciutacilor» lui Felix cu «**ciorbisto-ciuvicii**» lui Vintu*" (Nicolae-Nicolae, 04.07.2009, forum.realitatea.net).

[62] „*drept recunostinta (recunostinta **tariceano-antonesciano-patriciana**!) au fost dati afara din partid*" (666, 13.02.2010, reacție la articolul semnat de Liliana Ruse, „*Antonescu vrea să desființeze politic PD-L: „Ori noi, ori ei*", 11.02.2010, gandul.info).

[63] „*Care stie, de bine de rau, ce au fost si cum au decazut Bucurestii dupa urgia **ceausesco-basesco-videano-pedelista***", (Eu_Lulutza, 21.05.2008, reacție la editorialul lui Sever Voinescu, „*De ce Oprescu și de ce nu Blaga*", cotidianul.ro).

[64] „*asasinii **securisto-iliisto-basesco-opristo-comunisti** se prabusesc*", livia, 06.05.2010, reacție la articolul lui Răzvan Gheorghe, „*Ilie Șerbănescu: „România nu mai poate fi salvată de la dezastrul economic* !", inpolitics.ro.

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

că pot fi construite *ad-hoc*, în funcție de judecata asupra contextului conturat de un anumit material de presă și de competența onomastică a creatorului lor, numărul constituenților variind de la mic la mare, de la compuse cu două elemente la compuse cu *n* elemente, în care *n* reprezintă un număr nedefinit. De asemenea, trebuie observat că astfel de realizări lingvistice pot fi incluse în clasa determinantelor onomastice, adică în clasa atributelor care se formează pe baza unui nume de persoană.

Pe de altă parte, se cuvine a preciza că multe compuse se formează cu ajutorul unor constituenți formați de la baze (onomastice) diferite: a) prenume – nume de familie: „*grupul* ***crinisto-pontac***" (Mircea Mihăeș, „*Învățați să spuneți «mulțumesc»* !", 11.10.2010, evz.ro); b) siglă - nume: „*ordonanță* ***penelisto-tăricenistă***" (Marius Tapelea, 11.11.2008, forum.portal.edu.ro); c) nume – poreclă: „*ghearele* ***basesco-videano-buldogiene***"[65], (Florian, 12.08.2008, jurnalul.ro); d) cromatică – grupare politică: „*clica* ***portocalio-udemeristă***" (ubbafca, 6.02.2011, romanialibera.ro) etc.

Deformarea numelor pentru a exprima alintul este un proces întemeiat pe opoziții care pun în evidență funcțiile *hipocoristicelor* și *diminutivelor*. Graur (1965: 57) precizează în ce constă deosebirea între formele de alint numite hipocoristice și cele care fac parte din clasa diminutivelor arătând că „*hipocoristicele se formează prin scurtare, iar diminutivele prin lungire*". Aceasta nu este singura diferență între cele două categorii antroponimice. Hipocoristicele, afirmă Graur, „*se formează numai de la nume de persoane*" în vreme ce diminutivele au ca bază derivativă de prim rang cuvintele comune. În privința efectelor stilistice dezvoltate, distincția cea mai importantă este că diminutivele pot exprima, în funcție de context, mângâierea, dar „*și alte sentimente, bunăoară disprețul*", în vreme ce hipocoristicele redau numai stări afective de tip pozitiv. Își păstrează

[65] *buldogian* < *Buldogul*, poreclă atribuită politicianului Vasile Blaga.

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

această interpretare validitatea?

Pentru nuanțarea delimitărilor teoretice se cuvine să avem în atenție faptul că, în cazul diminutivelor, trebuie trasată o deosebire de principiu între posibilitățile combinatorii ale bazei şi forța de semnificare a particulelor cu care baza se solidarizează, pe de o parte, şi potențialul combinativ al diminutivului în raport cu vecinătățile în care el se actualizează, pe de altă parte. Astfel, cuvinte precum *copilaş*, *dulăpior*, *mânuță* sunt, de regulă, purtătoare de conotații pozitive deoarece baza lexicală şi derivativul îşi conjugă energiile de semnificare pentru a impune trăsături semantice meliorative, [+micime], [+delicatețe], în vreme ce termeni precum *profesoraş*, *avocățel* sunt, de regulă, conotați negativ pentru că baza şi derivativul se situează în relație de incongruență semantică. Cu alte cuvinte, termenii din prima categorie (*copil*, *dulap*, *mână*) au o disponibilitate mare de a se combina cu sufixe diminutivale, în timp ce termenii din a doua categorie au o disponibilitate redusă. O dovadă în sprijinul acestei afirmații este oferită de familiile de diminutive ale termenilor amintiți. Pentru *copil* avem diminutivele *copilaş*, *copiluț*, de la cuvântul *dulap* se formează *dulăpaş*, *dulăpior*, iar pentru *mână* se pot identifica diminutivele *mâ(i)nişoară*, *mânucă*, *mânuriță*, *mânuşiță*, *mânuță*. Posibilele familii de diminutive ale cuvintelor *profesor*, *avocat* sunt mult mai dificil, dacă nu imposibil de realizat, întrucât aceste cuvinte au un potențial foarte redus de distribuție diminutivală, cauza cea mai probabilă a acestei deficiențe combinatorii fiind gradul scăzut de compatibilitate semantică dintre baza lexicală şi derivativul diminutival.

Proprietățile combinatorii ale creațiilor diminutivale se cristalizează prin modelări, prelucrări şi rafinări contextuale, ceea ce face ca diminutivele să devină purtătoare de conotații atât pozitive cât şi negative. Vecinătățile lingvistice ale faptelor de limbă au rol esențial în manifestarea sau suspendarea valorilor semantice, astfel încât un anumit înțeles poate fi nu atât rezultatul gradului de compatibilitate dintre baza lexicală şi derivativul diminutival cât consecința

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

congruențelor și incongruențelor din planul sintagmatic, al enunțului[66].

Antroponimele, mai cu seamă cele cu tradiție îndelungată de întrebuințare, au o disponibilitate mai mare de solidarizare cu un sufix diminutival (*Maria* sau *Ion*[67], de pildă), altele, în special numele mai noi, sunt caracterizate de restricții, nu de libertăți combinatorii cu sufixe diminutivale, una dintre explicațiile date în literatura de specialitate fiind nepotrivirea, lipsa de adecvare între efectul de evocare („sugestia culturală", Tomescu 1998: 133) pe care îl poartă cu sine baza-nume de persoană și efectul generat prin derivare diminutivală[68].

Creațiile *hipocoristice* sunt deformări ale numelui prin care se reliefează o atitudine stilistică, iar acest aspect arată că relația nume-persoană este interpretată dinamic în comunicarea verbală. În discursul public românesc, pe fondul suspendării granițelor între exprimarea informală, specifică comunicării în spațiul privat, și exprimarea formală, definitorie pentru comunicarea în spațiul public, atacul la persoană se manifestă și prin folosirea unor *hipocoristice peiorative* care îndeplinesc multiple roluri pragmatice și expresive: încălcarea maximelor politeții (Leech 1983), plasarea propriei imagini într-o lumină favorabilă concomitent cu discreditarea imaginii celuilalt, fie un preopinent, fie persoana „obiect" al comunicării verbale, ridiculizarea,

---

[66] În *Povestea lui Harap-Alb*, Gerilă, numit și *Buzilă* pentru că avea „*niște* ***buzoaie*** *groase și dăbălăzate*", își folosește, la un moment dat „***buzișoarele*** *cele iscusite*" pentru a răci casa încinsă în care Harap-Alb și ai săi urmau să înnopteze. Comicul dezvoltat prin co-prezența textuală a augmentativului *buzoaie* și a diminutivului *buzișoare*, ambele denumind aceeași realitate, demonstrează că efectele stilistice își au originea atât în posibilitățile asociative ale unităților limbii cât și în distribuția sintagmatică a acestora.

[67] Pentru considerații privind randamentul onomastic al celor două nume, vezi Tomescu 1998: 97-98.

[68] Potențialul expresiv al libertăților și restricțiilor asociative între numele proprii și derivative este intens exploatat de toți marii creatori de literatură română (Alecsandri, Caragiale, Rebreanu ș.a.).

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

caricaturizarea, defăimarea, stigmatizarea, prin insultă[69], a interlocutorului ori a unui terț.

Considerate în afara unui context, formele hipocoristice nu sunt purtătoare de conotații peiorative. Valoarea lor negativă este dezvoltată contextual, rezultând perechi onomastice de tipul formă hipocoristică – nume de familie prin care se amplifică „distanța" expresivă între adresativele informale şi cele formale: (*Nea*) *Nelu*[70] Iliescu < Ion Iliescu; *Leana*[71], *Nuți* Udrea[72] < Elena Udrea etc. În alte contexte, forma *hipocoristică* este dislocată de numele de familie tocmai pentru a reliefa - prin conjuncție cu alte mecanisme de caracterizare, cum ar fi atribuirea de calificative peiorative, uzul calamburilor generate prin prescurtare, recursul la elemente idiomatice - amploarea atacului la

---

[69] Exemple de insultă pot fi întâlnite în unele secvențe de discurs parlamentar: „*Dacă noua clasă la care lucrează de zor Președintele cu ciracii lui și cu intelectualii corupți și nevertebrați de teapa lui* ***Pramatievici, Liicheanu*** *ori* ***Cretilin Avramescu*** *și odioasa lui soție, ne-am procopsit*" (Costache Mircea, PRM, Ședința Camerei Deputaților, 26.06.2007).

[70] „*Geoană,* ***nea Nelu****, Diaconescu, Ponta, într-un cuvânt băieți din P.S.D. Ei se uită foarte triști cum coboară în sondaje. Partidul coboară. Liderul coboară. Singur,* ***nea Nelu Iliescu*** *a rămas încremenit la 45. De ani, desigur. Pentru noi asta ar însemna o întoarcere în comunism. Iliescu este acolo, neclintit. În comunism*" (Iulian Gabriel Bîrsan, PD, Ședința Camerei Deputaților, 13.02.2007).

[71] „*S-a trecut imediat, în numele interesului general (vezi doamne!!) la «împărțirea zonelor de influență» și la găsirea unor piețe de desfacere și penetrare pentru Mona Iacob-Ridzi și* ***Leana Udrea****, după principiul: un minister ție, unul mie, o agenție mie, alta ție și tot așa până la cel mai lipsit de importanță post de bugetar dintr-un colț de țară rupt de lume*" (Prof. univ. dr. (!) Grigore Drondoe, „*Mariajul PDL + PSD bântuit de divorț*", Gorjeanul, 18.08.2009, gorjeanul.ro).

[72] „*Bineînțeles că cel mai de încredere cetățean al României este* ***Băse****, omul care nu se încurcă printre fleacuri și, mai tare ca David Copperfield, a evaporat Flota României, după care circulă din cârciumă în cârciumă cu o ceată de țucălari după el și-și cheltuie și bruma de agoniseală pe care a adunat-o. Deși nu pentru asta l-au votat românii. Și nici pentru* ***Nuți Udrea****, analista politicii prezidențiale.*" (Daniela Buruiană Aprodu, PRM, Ședința Camerei Deputaților, 19.09.2006).

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

persoană: *Milică*[73] < Emil (Constantinescu). Funcția centrală a hipocoristicelor, aceea de a evidenția prețuirea pe care cineva o poartă altcuiva apare mai rar în înregistrările publice ale discursului parlamentar, caracterul sporadic al ocurențelor reprezentând un argument în sprijinul ideii că formele antroponimice respective sunt strâns legate de comunicarea privată: *Cati*[74] < Ecaterina (Andronescu).

În presa actuală, recursul la hipocoristice este, în unele situații de comunicare, favorizat de căutarea efectelor caricaturale[75]. În discursul public, mai ales în comunicarea prin intermediul internetului, asumarea familiarității față de cititor permite configurarea unei perspective ironice din unghiul căreia este evaluat realul[76]. Familiaritatea, simulată desigur, față de persoana „obiect" al comunicării verbale permite recursul la diverse forme hipocoristice ale căror valori peiorative se actualizează contextual: *Lena* (Băsescu), *Cris* (Diaconescu), *Adi* (Năstase), *Vic*, *Vicky* (Ponta).

„Decupajul" hipocoristic prezintă interes pentru că atrage atenția asupra unui alt aspect, înrudit cu acesta, *trunchierea numelor de persoană*. Numărul și frecvența numelor trunchiate sugerează că aceasta este o tendință antroponimică dominantă, manifestată în discursul public românesc ca urmare a interesului vorbitorilor de limbă română

---

[73] „Astfel, *dom' Milică* , fostul preș. cu țăcălie al României, actualmente tot preș., în ograda unei minuscule formațiuni politice, de-i mai zice și «Acțiunea Populară», visează la ziua când ar putea ajunge din nou pe cai mari" (Petre Posea, PSD, Ședința Camerei Deputaților, 17.02.2004).

[74] „*De la microfonul Camerei, doresc să-mi exprim nemulțumirea față de colegul nostru de la PNL, deputatul Fenechiu, care, prin atitudinea lui, astăzi a jignit nu doar pe* ***Cati Andronescu***, *ci toate femeile din Parlament și, în general, femeile din România*." (Aurelia Vasile, PSD, Ședința Camerei Deputaților, 29.09.2008).

[75] „***Nuți Udrea + Sile Blaga*** = *lovele pentru un consilier de la Dezvoltare și Turism*", 16.04.2010, kamikazeonline.ro.

[76] „*Voda Basescu ne spune cu subiect si predicat cum ca un «intelectual cu viziune»; precum Theo Baconschi ar fi un posibil candidat la prezidentiale, alaturi de Preda si...* ***Livache***." (diaconescumarius.wordpress.com, 18.10.2010).

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

(cei tineri, în special) față de segmentările antroponimice specifice adresării familiare din spațiul lingvistic anglo-american. Această modă onomastică pusă în acțiune în cercurile de adolescenți accentuează apartenența la grup, mecanismul având, aşadar, funcții afective şi sociale. Totodată, moda se suprapune peste un procedeu onomastic mai vechi, formarea de porecle prin prescurtări ale numelui de familie şi ale prenumelui (Goran 1987: 92-93). Trunchierea poate afecta şi prenumele şi numele de familie, procedeul extinzându-se nu doar la clasa numelor purtate de oamenii politici [*Băse*[77] < Băsescu; *Opre* < Oprescu; *Stolo* < Stolojan; *Tări* < Tăriceanu; *Vanghe* < Vanghelie etc.], ci şi la cea a numelor unor persoane din lumea mondenă [*Iri* < Irinel (Columbeanu); *Moni*[78] < Monica (Columbeanu); *Bahmu*[79] < Bahmuțeanu; *Bote* < Botezatu; *Zăvo*[80] < Zăvoranu etc.] sau din lumea sportivă [*Lăcă* < Lăcătuş; *Luci*[81] < Lucian (Bute); *Piți* < Pițurcă etc.].

În ciuda succesului de care se bucură mecanismul, coloratura stilistică de sorginte infantilă este evidentă. Deformarea onomastică îi transformă pe purtătorii numelor în personaje, în „imagini" fabricate de jurnaliştii dornici de senzațional ieftin şi facil, aceasta fiind una din constatările la care se poate ajunge dacă se analizează fenomenul deformărilor antroponimice în discursul public actual.

Un procedeu de deformare antroponimică mai rar întâlnit este *siglarea numelor de persoană*. Am evitat să considerăm că trunchierea şi

---

[77] „*Revoluția portocalie s-a încheiat. A fost înăbuşită chiar de marile erori ale celor care au inventat-o în 2004, cu lacrimi de telenovelă vărsate de* ***Băse'*** *pe umerii lui* ***Stolo***" (Vlad Gabriel Hogea, PC, Ședința Camerei Deputaților, 17.06.2008).

[78] „***Moni****, atac la blonda lui* ***Bote***", Alina Erimia, 20.01.2010, click.ro.

[79] „***Bahmu*** *despre* ***Prigo****: De zgarcit ce e, isi face concediul in spital*", 07.08.2010, ziuaveche.ro.

[80] „*Motanul lui* ***Zăvo*** *are parapsiholog*", Ana Maria Păsat, 23.10.2010, libertatea.ro.

[81] „***Luci Bute*** *si-a pastrat Centura de Campion Mondial pusa pentru a 4-a oara in joc in revansa acordata lui Librado Andrade ce s-a desfasurat azi dimineata la Quebec*" („*Mister KO și-a păstrat centura mondială*", 29.11.2009, casino-magazine.ro.

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

siglarea pot fi incluse în aceeaşi clasă de mijloace formative, având conştiinţa că siglarea, procedeu foarte răspândit de prescurtare[82] (Stoichiţoiu Ichim 2006: 119-229), are alte implicaţii decât „decuparea" parţială a numelui, una dintre aceste implicaţii fiind aceea că, prin siglare, adică prin păstrarea convenţională a unor componente sonore (iniţiale) din structura numelui se camuflează funcţia esenţială a numelor de persoane, adică funcţia de individualizare, restrânsă la o funcţie denominativ-distinctivă. Raritatea siglării numelui de persoană este probabil motivată de faptul că, în conştiinţa artizanilor deformărilor antroponimice, siglarea presupune o convenţionalizare denominativă prin care se „ascunde" obiectul supus numirii. Drept urmare, individul nu poate impune siglarea antroponimică fără co-participarea altor utilizatori. Totodată, trebuie arătat că siglarea este un procedeu efemer, a cărui durată de existenţă în discursul public este legată de notorietatea referentului (Stoichiţoiu-Ichim 2006: 121), iar acest aspect influenţează impactul acestui mijloc de deformare a numelor de persoane. În discursul parlamentar şi publicistic românesc actual pot fi întâlnite exemple relativ stabile: *EBA*[83] < E[lena] BA[sescu] sau *BVB*[84] < B[erceanu] - V[ideanu] - B[laga], dar şi efemeride ocazionale, de factură umoristică sau ironică: *BUBA*[85] < B[ăsescu] -

[82] Adriana Stoichiţoiu Ichim, *Creativitate lexicală în româna actuală* (Bucureşti: Editura Universităţii din Bucureşti, 2006), 136.

[83] „*Cu toate că PD-L şi-a făcut campanie cu preşedintele, cu fata preşedintelui, cu premierul şi guvernul, a ieşit pe locul al doilea, şi acum domnii PD-L-işti se învârt în jurul cifrelor şi inventează o nouă formaţiune politică: PD-L+**EBA***" (Valeriu Ştefan Zgonea, PSD, Şedinţa Camerei Deputaţilor, 10.06.2009).

[84] „*Băsescu numără zilele tripletei **BVB***" (Liliana Ruse, Raul Florea, 7.06.2010, gandul.info).

[85] „*PDL-ul a reformat **BVB-ul** până a făcut **BUBA**! Cu alte cuvinte, pedeliştii ne-au luat de pe cap pe capii Răducu, Adrian şi Vasilică şi ne-au procopsit cu cvartetul Băsescu-Udrea-Boc-Anastase*" (Vasile Popeangă, PSD, Şedinţa Camerei Deputaţilor, 5.10.2010).

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

U[drea] - B[oc] - A[nastase] sau *FFF*[86] < F[lutur] – F[alcă] – F[runzăverde].

„*Contaminarea*" numelor este chiar mai rară decât fenomenul siglării, însă potențialul expresiv al acestui mijloc de agresare a numelui este cert. Contopirea prenumelui cu numele favorizează apariția unor hibride în care umorul și ironia se împletesc: *Crintonescu*[87] < Crin [An]tonescu; *Mirceoană* < Mirce[a] [Ge]oană; *Moniridzi* < Moni[ca] [Iacob] Ridzi.

Pe urmele lui Quintilian (1974), Grupul μ (1974) valorifică distincțiile privind cele patru categorii de transformări (*adiectio*, *detractio*, *immutatio*, *transmutatio*) pentru a propune o teorie generală a figurilor întemeiată pe operații retorice. În lingvistica românească, direcția de cercetare propusă de Dumistrăcel (2006a) s-a concretizat, între altele, într-o monografie asupra elementelor de discurs repetat în textul jurnalistic. Constituirea și reconfigurarea faptelor de limbă incluse în categoria discursului repetat sunt descrise din perspectiva operațiilor retorice identificate de Quintilian, analiza putând fi extinsă pentru a descrie și tehnicile de agresarea a numelui.

Resursele agresării, adică ansamblul de mijloace lingvistice la care indivizii recurg pentru a deforma numelui cuiva, determină, în planul vorbirii, apariția unor creații efemere a căror pertinență pragmastilistică ține de context. Judecate ca elemente izolate, desprinse de vecinătățile în care se înscriu, asemenea creații reliefează doar mecanismul de constituire și nu permit decât rareori, printr-un exercițiu de

---

[86] „*După deja celebra tripletă **BVB**, cred că în cazul corupției din vămi putem denumi tripleta **FFF** ca fiind principala piesă de pe această tablă de șah. Cei trei F nu sunt nimeni alții decât Flutur, Falcă și Frunzăverde, și dețin controlul numirilor politice din vămile românești cele mai importante ale României, pe unde contrabanda cu produse de tot felul este în floare.*" (Cristian Buican, PNL, Ședința Camerei Deputaților, 15.02.2011).

[87] „*Ideea hocus-pocusului unor guvernanti care il stiu sa salveze o tara din criza este un tembelism in care numai **Mirceoana** si **Crintonescu** pot crede.*" (Nick N, 16.05.2010, lilick-auftakt.blogspot.com).

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

interpretare mai degrabă artificial, aflarea valorilor pragmatice şi expresive cu care ele sunt investite. Solidaritatea dintre faptele lingvistice şi vecinătăţile care le orientează pertinenţa comunicativă ţine de operaţiile de selecţie şi de combinare pe care individul le activează în procesul de deformare a numelor. Rezultatele acestui proces sunt construcţiile cu bază antroponimică prin care se pun în evidenţă acţiunea şi efectele celor patru tipuri de transformări identificate de Quintilian şi valorificate în cercetări mai vechi şi mai noi, din străinătate şi din ţară.

Adăugarea este tehnica prin care unui nume sau unui prenume i se adaugă un alt element, fie derivativ, fie element de compunere, „barbarismul" (Quintilian I: 5, 5 ş.u.) rezultat fiind utilizat cu intenţii şi pentru efecte dintre cele mai diverse, ironia şi umorul fiind cele mai reprezentative valori pragmastilistice astfel conturate. De la prenumele *Crin*, prin adăugare, se obţin forme precum *Crinache*[88], *Crinişor*[89], *Crinuţ*[90], *crinisme*[91], *crinofil*, etc. De la numele de familie *Udrea* se formează creaţii precum *Udriţa*[92], *udrizare*[93], *udrist*[94], *udrită*[95] etc. În

[88] „*Amintiri despre „**Crinache**", profu' de la şcoala din Niculiţel*", (29.10.2009, catavencu.ro).

[89] „***Crinişor**, nu te-ai săturat să fii remorca lui **Victoraş**?*" (Traian Tudorescu, 31.10.2010, giurgiu-news.ro).

[90] „*Guvernul-marionetă din umbra dictatorului-păpuşar **Crinuţ***", (Nicolae Bucur, 23.09.2010, curentul.ro).

[91] „*Imi place ca in lipsa argumentelor o dati in geonisme*, ***crinisme** si pontisme*" (hai_sictir, 11.02.2010, forum.realitatea.net).

[92] „***Udrita** a primit cadou un minister reinfiintat (special for Nuti) asa ca sa aiba si ea o jucarie*!", (unu' prost, 04.04.2009, libertatea.ro).

[93] „*România este penetrată de fenomene de becalizare, **udrizare**, vanghelizare*" (Dumitru Sârghie, „Tranziţia românească-eterna TERRA-NOVA!", Linia Întâi, nr. 364, 15-21.01.2009, ziarul-liniaintai.ro).

[94] „*Blagiştii, **Udriştii** şi Bociştii*" (Lucius, 12.08.2008, telegrafonline.ro).

[95] „***udrita**, basescita si bocita (...) asta e tratamentul ideal pe timp de criza*" (Socola, 12.06.2010, telegrafonline.ro).

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

discurs, astfel de creații capătă grade diverse de autonomie față de bază, intensitatea efectului discursiv fiind proporțională cu „distanța" pragmastilistică între numele-bază și forma deformată. De exemplu, derivarea cu afixe diminutivale permite conservarea unora din funcțiile inerente numelui propriu, astfel încât „depărtarea" de baza onomastică nu este foarte pronunțată iar efectul creat printr-o asemenea deformare are un grad relativ scăzut de intensitate expresivă. Dacă, însă, numele propriu este „obligat" să se comporte conform sistemului de opoziții al substantivelor comune sau să intre în distribuții sintagmatice specifice numelor comune, efectul expresiv va avea o intensitate a cărei forță va fi proporțională cu „depărtarea" creată prin „*comunizarea numelui propriu*" (Câmpeanu 1975: 132). Din punct de vedere expresiv, creații de tipul *crinisme* sau *udrită* au pregnanță expresivă mai mare decât formele *Crinache* sau *Udrița*, acestea din urmă fiind mai mereu însoțite de calificative (peiorative) care potențează identitatea stilistică a deformărilor antroponimice.

Prin *suprimare*, numele unei persoane este redus la o componentă considerată (fie de emițător, fie de receptor, fie de amândoi) esențială pentru a asigura eficiența actului de agresiune. Astfel, reducerea numelui *Băsescu* la „nucleul" *Băse*[96] actualizează nu doar sugestia de familiaritate ci și mecanismul discursiv care permite ridiculizarea imaginii publice a purtătorului. *Trunchierea*, *siglarea* și „*contaminarea*" numelor de persoane reflectă, în calitate de mijloace formative, posibilitățile de care dispun vorbitorii de limbă română pentru a deforma, prin scurtare, numele. Suprimarea are un randament mult mai redus decât adăugarea, o dovadă a eficienței formative a adiției fiind apariția de creații lexicale cu originea într-o deformare prin suprimare: (Theodor) *Stolojan* > *Stolo* > *stolojale*[97] (stolo + jale),

[96] „*Frați români, Rusia și-a trimis masonul care să-l distrugă pe* ***super Băse*** *cel grabnic vărsătoriu de sânge de oligarhi*" (Ionica Constanța Popescu, PC, Ședința Camerei Deputaților, 8.05.2007).

[97] „*Doina de* ***stolojale***" (Toni Grecu, 20.12.2008, romanialibera.ro).

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

stolojalnic[98] (stolo + jalnic) etc.

Substituirea permite constituirea şi, eventual, punerea în circulaţie de creaţii inedite a căror identitate rezultă din înlocuirea unei componente antroponimice, baza onomastică sau derivativul, cu un alt element lingvistic. În cazurile extreme precum calomnia sau insulta, această tehnică de deformare este utilizată pentru efectele de caracterizare negativă puse pe seama purtătorului numelui: *Liicheanu* < Liiceanu (prin schimbarea constituentului *Liice* cu un fals segment antroponimic format de la substantivul *lichea*); *Pramatievici* < *Patapievici* (prin înlocuirea componentei *Patapie* cu substantivul *pramatie*); *Moliceanu*[99], *Răzgândeanu*[100] < *Tăriceanu* (prin înlocuirea segmentului *Tări(c)* cu o baze formate de la adjectivul *moale*, respectiv verbul *a se răzgândi*) etc.

Permutarea este tehnica de agresare prin care două segmente antroponimice sunt încrucişate pentru a forma un hibrid onomastic capabil să transmită reacţia negativă, de neîncredere sau de respingere, pe care creatorul deformării o are faţă de purtătorul numelui. *Permutarea intranominală*, adică încrucişarea care afectează numele şi prenumele unei persoane se manifestă fie prin schimbarea iniţialei prenumelui cu iniţiala numelui de familie, ca în exemplele *Braian Tăsescu*[101] < Traian Băsescu, *Tadim Vudor*[102] < Vadim Tudor, fie prin

---

[98] „*Imi vine in minte replica desteapta a lui Liviu Mihaiu fata de ticul* ***Stolojalnic*** *de a folosi numele mic dupa cuvantul domn/doamna*" (gabriel baldovin, 02.09.2007, forum.realitatea.net).

[99] „*De la* ***Moliceanu*** *la Boc I-IV*" (Monica Iordache Apostol, 16.02.2011, jurnalul.ro)

[100] „*Mă gândeam dacă are rost să mă refer şi eu la diverse porecle. Vă rog să mă ajutaţi, stimaţi colegi. Cum îi spuneţi dumneavoastră domnului Tăriceanu? Domnul Slăbiceanu, Moliceanu, cum îi mai spuneţi,* ***Răzgândeanu***?" (Victor Ponta, PSD, Şedinţa Comună a Camerei Deputaţilor şi Senatului, 28.06.2006).

[101] „*presedintele jucator al tarii,* ***Braian Tasescu****, cauta cu disperare un inlocuitor pentru fostul Ministru al Sportului*" (radu, 06.07.2009, trombon.ro).

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

transpunerea prenumelui în locul nucleului antroponimic din numele de familie şi viceversa: *Anton Crinescu*[103] < Crin Antonescu. *Permutarea internominală* implică numele a două persoane şi constă în încrucişarea prenumelui unui purtător cu numele de familie al celuilalt purtător: *Emil Băsescu*[104] < Emil [Boc] + [Traian] Băsescu; *Traian Boc*[105] < Traian [Băsescu] + [Emil] Boc.

Amploarea şi complexitatea agresării sunt condiţionate de notorietatea purtătorului numelui. Tehnicile de agresare a numelor de persoană concordă cu întrebuinţarea altor mijloace denominative prin care se urmăreşte descalificarea unei persoane. Agresarea se desfăşoară într-un cadru semiotic indus, provocat şi se manifestă ca reacţie de respingere a imaginii cuiva, aspect ce reliefează dimensiunea evaluativă a agresării onomastice. Ipoteza că deformarea antroponimică are ca finalitate „mutarea" numelui din clasa mărcilor de individualizare în clasa mărcilor de caracterizare este validată de dinamica actelor discursive în care fenomenul este prezent.

Creaţiile rezultate din procesul de agresare sunt efemere, ceea ce demonstrează că agresarea numelui trebuie pusă în legătură cu moda lingvistică.

Din perspectivă semiotică, agresarea numelui este reprezentativă pentru a evalua: 1) pătrunderea elementelor de oralitate în comunicarea scrisă; 2) starea de spirit (cel mai adesea negativă) a agresorului

---

[102] „*pâna ce **tadim vudor** nu pleaca DEFINITIV din PRM sau PPRM sau PCRM sau cum l-o mai numi acest partid NU ARE NICI O SANSA!!!*" (arr, 01.06.2005, my-press.ro).

[103] „*Sufixul -escu face parte din blazonul oricarui prezidentiabil al Romaniei din 1965 incoace, iar **Anton Crinescu** intruneste aceasta minima conditie se pare*" (jabelino, 11.01.2011, voxpublica.realitatea.net).

[104] „*Cine conduce Romania: **Traian Boc** sau **Emil Basescu**?*" (apropo.ro).

[105] „*Guvernul «**Traian Boc**» nu are idei*" (Horea-Dorin Uioreanu, PNL, Şedinţa Camerei Deputaţilor, 18.05.2010) şi „*Anca Boagiu i-a spus preşedintelui PD «Traian Boc»*" (11.11.2006, Realitatea TV).

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)

(nemulţumire, iritare, indignare, supărare, ură); 3) atitudinea locutorului faţă de interlocutor şi faţă de obiectul comunicării (ironie, batjocură, umor, caricatură); 4) competenţa expresivă a vorbitorului şi gradul de „modelare" a politeţii/ impoliteţii faţă de nume şi de purtător, considerate ca „obiecte" ale comunicării; 5) cunoaşterea pe care cineva o are sau o capătă despre o anumită persoană (mai precis, despre imaginea acesteia).

În actul de vorbire, agresarea numelui îndeplineşte următoarele roluri discursive: a) *sugerează* înscrierea actului de comunicare verbală într-un anumit registru; b) *indică* percepţia individuală şi colectivă asupra unei persoane cu notorietate; c) *fixează*, prin deformare, relaţia între nume şi trăsăturile (reale sau imaginare) ale purtătorului numelui. Deformările sugerează că noua emblemă denominativă trebuie să se potrivească trăsăturilor unui „personaj", prin suspendarea atributelor pe baza cărora purtătorul este unit, în conştiinţa celorlalţi, cu numele său.

BDD-B4-04 © 2013 Editura Junimea
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:47:32 UTC)